SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě

Diplomová práce

Kateřina Bébrová

Česká módní fotografie 90. let 20. století

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ

Institut tvůrčí fotografie FPF Slezské univerzity v Opavě

Česká módní fotografie 90. let 20. století

Poslední éra analogu

Czech fashion photography of the 90s

The last era of analog

BcA. et BcA. Kateřina Bébrová

Teoretická diplomová práce

Vedoucí práce: MgA. Štěpánka Stein

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Institut tvůrčí fotografie
Obor: Tvůrčí fotografie

Opava 2024

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Akademický rok: 2023/2024

Zadávající ústav:	Institut tvůrčí fotografie
Studentka:	BcA. Kateřina Bébrová
UČO:	65845
Program:	Filmové, televizní a fotografické umění a nová média
Obor:	Tvůrčí fotografie
Téma práce:	T: Česká módní fotografie 90. let
Téma práce anglicky:	T: Czech fashion photography of the 90s
Zadání:	Tato diplomová práce přibližuje české fotografy, kteří v 90. letech utvářeli obraz české módní fotografie. V práci jsem se zaměřila na tvorbu fotografů jako je Adam Holý, Dušan Šimánek, Goran Tačevski a další. Cílem práce bylo přiblížit i dobové časopisy, co předcházelo této éře či jak si česká fotografie stála oproti té světové. Pohled na celé téma k závěru doplňují rozhovory.
Literatura:	BIRGUS, Vladimír a VOJTĚCHOVSKÝ, Miroslav. Česká fotografie 90. let. Praha: KANT, c1998. ISBN 80-86217-00-0. BIRGUS, Vladimír a MLČOCH, Jan. Česká fotografie 20. století. Praha: KANT, c2009. ISBN 978-80-7437-026-7. MUSILOVÁ, Helena; LENDELOVÁ, Lucia a POSPĚCH, Tomáš. Česká a slovenská fotografie osmdesátých a devadesátých let 20. století: Czech and Slovak photography of the 1980s and 1990s : publikace k výstavám : Muzeum umění Olomouc : 30.5.2002-18.8.2002 : mesiac fotografie 2002 : Bratislava, 1.11.2002-31.[i.e.30]11.2002 : [katalog výstavy]. Olomouc: Muzeum umění, 2002. ISBN 80-85227-50-9. POSPĚCH, Tomáš a FIŠEROVÁ, Lucia L. (ed.). Slovenská nová vlna: 80. léta = The Slovak new wave : the 80s. Praha: KANT ve spolupráci s Bona Fide and GHMP, 2014. ISBN 978-80-7437-123-3. FOGG, Marnie (ed.). Móda: úžasný příběh fenoménu: historický vývoj, detailní vyobrazení i příběhy slavných návrhářů. Přeložil Zuzana PAVLOVÁ, přeložil Runka ŽALUDOVÁ. V Praze: Slovart, 2015. ISBN 978-80-7391-224-6. KEANEY, Magdalene. Móda a reklama: učíme se od světových fotografů. V Praze: Slovart, 2007. ISBN 978-80-7209-982-5.
Vedoucí práce:	Mgr. Štěpánka Stein
Datum zadání práce:	26. 6. 2024

Souhlasím se zadáním (podpis, datum):

.....
prof. PhDr. Vladimír Birgus
vedoucí ústavu

ABSTRAKT

Tato diplomová práce přibližuje české fotografy, kteří v 90. letech utvářeli obraz české módní fotografie. V práci jsem se zaměřila na tvorbu fotografů jako je Adam Holý, Dušan Šimánek, Goran Tačevski a další. Cílem práce bylo přiblížit i dobové časopisy, co předcházelo této éře či jak si česká fotografie stála oproti té světové. Pohled na celé téma k závěru doplňuje rozhovor s Tomášem Beranem.

Klíčová slova: móda, fotografie, časopis, magazín, modelka

ABSTRACT

This thesis presents the Czech photographers who shaped the image of Czech fashion photography in the 1990s. At work, I got to see the work of photographers such as Adam Holý, Dušan Šimánek, Goran Tačevski and others. The aim of the work was to bring the magazines of the time closer to what preceded this era or how Czech photography compared to world photography. An interview with Tomáš Beran completes the look at the whole topic at the end.

Keywords: fashion, photography, magazine, magazine, model

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jsem pouze citované zdroje, které uvádím v bibliografických odkazech, a informace, které jsem získala při osobním rozhovoru s Tomášem Beranem.

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala paní MgA. Štěpánce Stein za odborné vedení při zpracování diplomové práce. Panu Tomáši Beranovi za poskytnutý rozhovor.

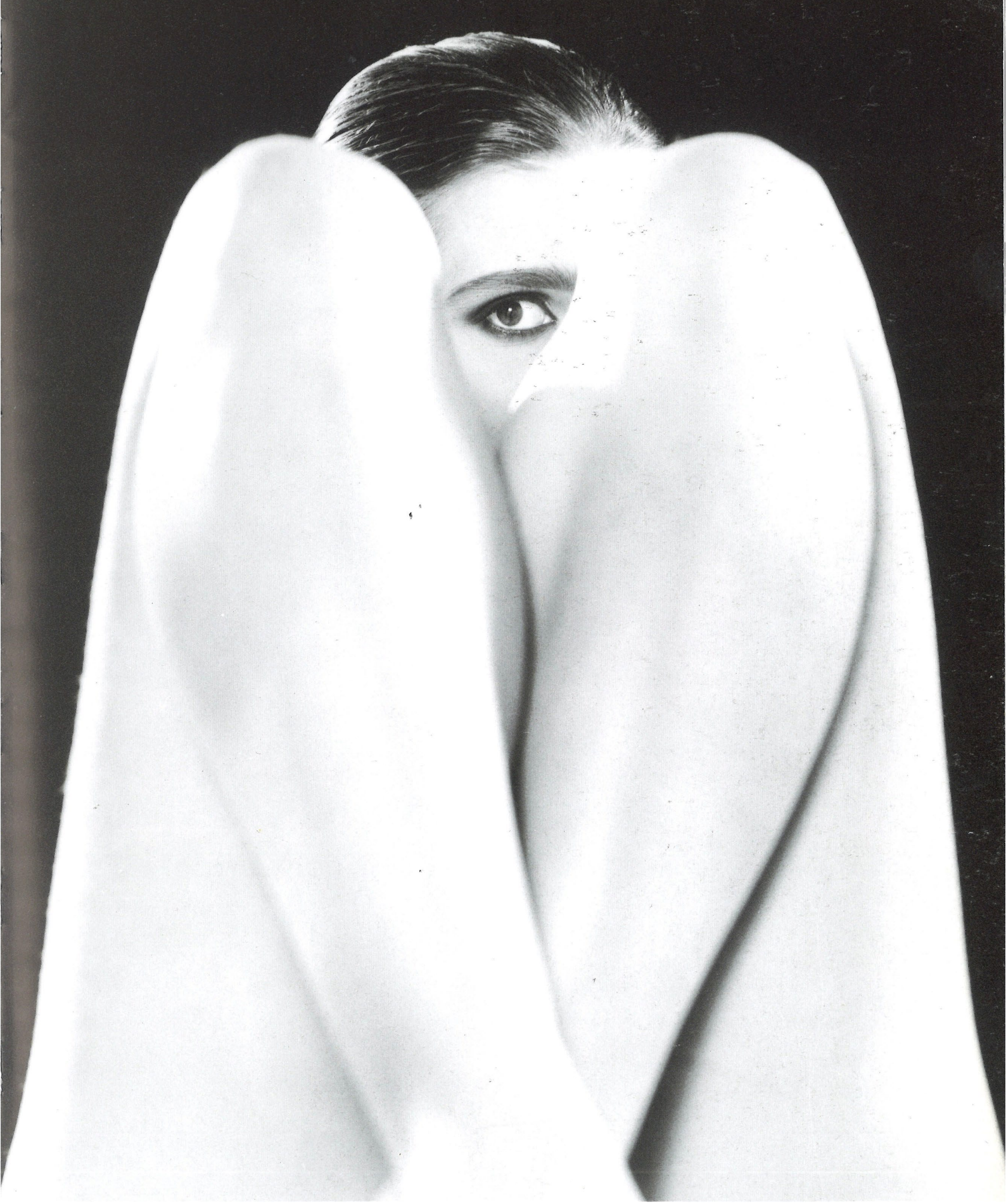

Ton Stano, Playboy, 1993

„Móda je pomíjivá, nebezpečná a nespravedlivá.“

Karl Lagerfeld

Obsah

ÚVOD 10

1. Situace 80. let v Československu 12

2. 90. léta v České republice 15

2.1 Supermodelky a medializace 16

3. Lifestylové zahraniční časopisy 18

3.1 Vogue 18

3.2 Irving Penn 20

3.3 Peter Lindbergh 22

3.4 Harper‘s Bazaar 23

3.5 Patrick Demarchelier 24

4. Undergroundové západní časopisy 25

4.1 The Face 25

4.2 Corinne Day 27

4.3 i-D 29

4.4 Dazed and Confused 31

4.5 Rankin 31

5. Další fotografové 33

5.1 Barevná fantazie - David LaChapelle 33

5.2 Móda bez módy - Oliviero Toscani 35

6 Lifestylové časopisy v Čechách 36

6.1 Elle 36

6.2 Tomáš Beran 39

6.3 Xantypa 39

7 Alternativní české časopisy 41

7.1 Živel 41

7.2 Adam Holý 42

7.3 Rout 44

7.4 Tono Stano 45

7.5 Blok 47

7.6 Salim Issa a Štěpánka Stein 48

8 Práce pro módní návrháře a značky 50

8.1 Dušan Šimánek 50

8.2 Jan Saudek 51

8.3 Adolf Zíka 52

9 Další fotografové 54

9.1 Goran Tačevski 54

9.2 Anna Kovačič 56

9.3 Stanislav Merhout 58

9.4 Roman Dietrich 58

9.5 Jiří Turek 59

10 ZÁVĚR 60

11 Rozhovor Tomášem Beranem 21.8.2024 62

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY 65

JMENNÝ REJSTŘÍK 68

ÚVOD

Má diplomová práce spojuje dva, pro mě velmi podstatné, světy. Fotografii a módu.
Ve své práci jsem se zaměřila na divoká 90. léta. A to především na našem území, kde lidé po dlouhé době, konečně žili ve svobodném státě a mohli volně přejímat vlivy ze západu. Nejen, že bylo možné poznávat a do svého života začleňovat nové trendy, ale též vytvářet kulturu sobě vlastní. Vznikali nové české odnože světových magazínů a vedle nich se zakládali nezávislé, undergroundové časopisy. Přibyly také nové reklamní zakázky. Pro českou republiku nastalo opravdu uvolněné období.
Výrazný posun technologie v podobě digitální fotografie k nám plně pronikl až na konci devadesátých let. Lze tedy bezesporu říci, že se jedná o poslední éru analogu.
I když vstup do takzvaných devadesátek byl pro českou módní fotografii divoký i západ v tomto směru prožíval velké změny. Tvarovala se zcela nová tvář módy, módní fotografie i postoj modelek. Tyto velké převraty na západě poté nutně museli ovlivnit rozvoj u nás. Považuji proto za důležité zmínit zde i některá jména či projekty, které udávaly kurz této změně.

Podíváme-li se na pojem módní fotografie jako takový, můžeme jednoduše říci, že slouží k prezentaci módního průmyslu. Zároveň snímky, které dnes již lze označit za ikonické, stírají hranice mezi reklamou a uměním. Modní fotografie je také odrazem své doby, takže na ní lze pozorovat vývoj společnosti více než na jiných žánrech nebo v jiném uměleckém odvětví.
I když je módní fotografie spíše zakázkovou záležitostí, mnoho snímků tohoto druhu od slavných fotografů nalezneme v galeriích a uměleckých sbírkách. Kromě galerií primárně najdeme módní fotografii v časopisech, na bilboardech a plakátech. Velký posun v pojetí módní fotografie nastal při focení editoriálů pro velké časopisy Vogue a Harper‘s Bazar. Počátky nalezneme již na začátku 20. století. Módní fotografie za tu dobu prošla ohromným vývojem a dnes má několik odlišných podob. Její vývoj jde logicky i ruku v ruce s vývojem módy samotné. Módní fotografie překračuje vlastní hranice. Tento žánr se často mísí s portrétem či aktem.

Pomyslně ji můžeme rozdělit na styl zohledňující autorský rukopis a styl zaměřený na řemeslo a techniku. Mezi autory zastupující techniku a řemeslo patří Goran Tačevski, Tomáš Beran. Mezi fotografy kteří do snímků dostávají více svůj vlastní rukopis patří Adam Holý, Štěpánka Stein se Salemem Issou.
Vzhledem k tomu, že módní fotografie se zaměřuje na široké spektrum lidí, zadavatelé většinou volí autora, který udělá kvalitní expozičně zajímavý snímek než autora který do snímku vtiskne svůj rukopis. Autorský rukopis bývá často zajímavější, ale stává se, že neosloví větší množství lidí. Velké množství odběratelů nemá tendence nad módní fotografií

přemýšlet a hledat v ní hlubší význam.

Komentátor britského vydání The Sunday Times, říká, že *„je to módní fotograf, který je skutečným vládcem tohoto odvětví, jeho význam někdy převyšuje význam slavných návrhářů. Móda závisí zcela na propagaci, takže fotograf je v ní král. Jedna věc zůstává nezměněna – krásná žena, dobré oblečení a talent fotografa jsou silou"*. [1]

1 AVERYANOVA, Olga. Glavnye tendencii razvitiya fotografii zhurnalov mod (SSHA, Zapadnaya Evropa) v XX veke. Moskva: RGB, 2006. s. 98.

1. Situace 80. let v Československu

Před revolucí u nás byla nejen módní fotografie, ale i reklamní fotografie velmi omezována režimem. I móda samotná byla výrazně omezená kvalitou a nápadem. Nemluvě o platformách, na kterých se vše prezentovalo. Reklamní a módní fotografie neměla možnost se přirozeně rozvíjet.
Zabývat se módní fotografií nebylo lákavé ani prestižní. Fotografové měli tehdy možnost fotit módu pro Ústav bytové a oděvní kultury (dále jen ÚBOK) nebo pro módní časopisy. Vedle ÚBOKu v té době u nás existovali také módní salóny, pro které bylo možné fotografovat. V Praze sídlili dva nejlepší privilegované salóny. Salón Styl dříve Rosenbaum pod vedením Zdeny Bauerové a salón Eva bývalý salón Podolská.

ÚBOK založený roku 1959 měl vytvářet životní styl socialistického člověka. Měl odpovědnost za estetickou stránku výroby. Většina návrhů, které tu byly navržené, se nedostaly k realizaci ve výrobě, natož do obchodu. ÚBOK byl rozdělen do několika sekcí. Kromě oděvu tu bylo i oddělení skla, keramiky, architektury, fotografie a další.
Také to bylo jedno z mála míst kde byly zaměstnané modelky, tehdy ještě nazývané manekýny. Ale žádná samostatná modelingová agentura zde neexistovala. ÚBOK měl jedinečnou knihovnu, která byla vybavená mnoha zahraničními časopisy, které nebyly běžně dostupné.

Před revolucí měli ženy k dispozici především časopis Praktická žena, týdeník Vlasta a měsíčník Žena a móda. Tyto tiskoviny vycházely pod českým svazem žen prostřednictvím vydavatelství MONA představující zkratku pro MOderní žeNA. Obsahově byly zcela jiné než jaké máme dnes k dispozici. Více se zaměřovaly na praktickou ženu a rady pro ní. Oděv, který se v časopisech objevoval byl vždy takového rázu, aby si ho mohli čtenářky ušít, podle přiložené střihové přílohy. Časopisy byly až do revoluce pod vlivem komunistické strany, která měla vliv na obsah a informace v nich otištěné. Časopis Vlasta se udržel na trhu dodnes. Časopis Žena a život naproti tomu přestal vycházet krátce po revoluci v roce 1993.
Vlasta byla založena dr. Miladou Horákovou již v lednu 1947 a funguje dodnes. Vlasta má sloužit jako kamarádka, která má všech pět P: pomůže, poradí, poučí, potěší a pohladí. Dlouho byla jediným týdeníkem pro ženy. I přes rostoucí konkurenci si udržuje přední příčky, což je to dáno jednak historií časopisu a také stálostí kvality obsahu, které čtenářky zajímá. Titulní strana časopisu byla vždy s barevnou fotografií, avšak uvnitř mělo barevnou fotografii jen několik článků.

Módní fotografii tu zastupovali 3Š což byli Dušan Šimánek, Jaroslav Šimandl a Jadran Šetlík. Dušan Šimánek zároveň určitý čas spolupracoval s Tono Stanem, s nímž tvořil ateliér DUTO.

Jako jedna z mála žen, které se dokázali propracovat mezi fotografy módy patřila Petra Skoupilová.

Petra Skoupilová vystudovala fotografii, ale fotografovat začala až při práci v Supraphonu, pro který fotografovala tehdejší alternativní přehlídky a portréty hudebníků. Od sedmdesátých let začala fotografovat portréty. Od roku 1984 pracuje na volné noze a zabývá se módní fotografií. Její módní fotografie byly trochu odlišné od fotografií mužských autorů tohoto odvětví. Přistupuje k nim s jakousi ženskou něhou. Fotografovala nejen pro ÚBOK a jejich návrhářky, ale i pro návrhářku Liběnu Rochovou nebo Zdenu Bauerovou. Sama se ještě věnovala ženskému aktu s křehkostí, jemností a mírou tajemna.

Petra Skoupilová, Bauerova Zdena, 1982

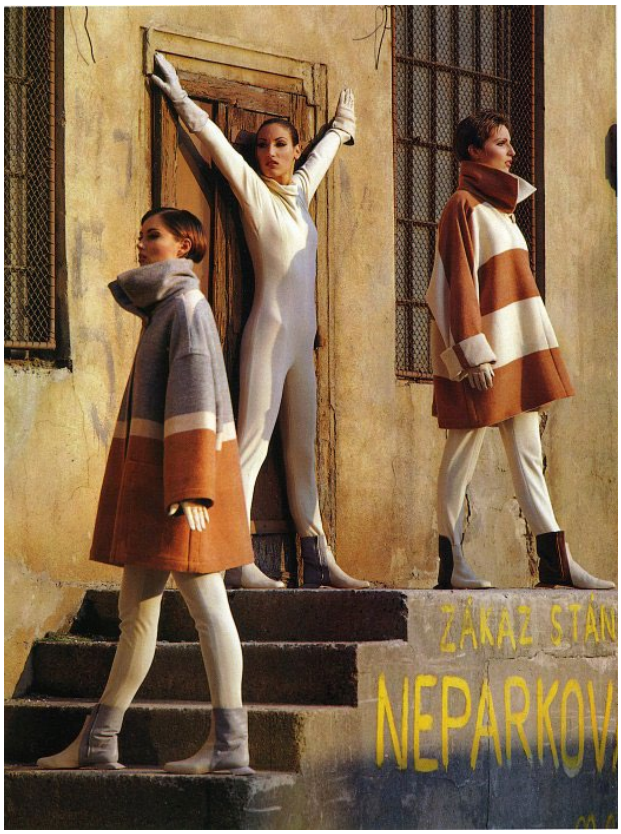

Petra Skoupilová, Rochová Liběna, 1985

Místo s dobrým podhoubím pro zajímavé a kreativní věci bylo na pražské FAMU.
FAMU byla v sedmdesátých a osmdesátých letech jediná vysoká škola s výukou zaměřenou na fotografii. A právě na pražské FAMU se objevila skupina studentů ze Slovenska. Tono Stano, Rudo Prekop, Miro Švohlík, Vasil Stanko, Jano Pavlík, Martin Štrba a Kamil Varga. Tato Slovenská nová vlna nabourala pohled na tehdejší fotografii. Na tehdy konzervativní škole, upjaté na školní povinnosti, vedl katedru Ján Šmok. Velice silná a důležitá osobnost. U něj mladí slovenští studenti nacházeli zastání. Díky němu mnoho studentů školu dostudovalo. Pod jeho vedením byla katedra dosti svobodomyslná. Mohla si to, oproti katedry filmu, která stál více v centru zájmu moci, dovolit. Propojovala se na ní povinná cvičení s volnou tvorbou. Studenti spolupracovali i mezioborově s grafiky, designéry a návrháři z VŠUP. Důležitá byla také občasná setkání v ateliéru u Dušana Šimánka.
Jedna z první popsaných charakteristik tvorby autorů od Antonína Dufka zní: *„Většinou jde o ateliérové, řemeslně vynikající práce, vycházející ze stylu módní a reklamní fotografie a nesoucí znaky postmodernismu. Navazují mimo jiné na tradici tzv. živých obrazů, dada, surrealismu a nových forem umění 70. let. Dominuje hravost, groteska, humor, snaha šokovat. Romantismus a citlivost první vlny vystřídala koncepčnost a realismus.“*

Přesto, nebo možná právě proto, že nešlo o organizovanou skupinu s vytyčeným programem, jejich poměrně jednotný vizuální jazyk představoval jeden z prvních projevů fotografické postmoderny u nás.

Slovenská nová vlna byla tak silná, že dozajista inspirovala a částečně i utvářela vývoj módní fotografie v devadesátých letech.

2. 90 léta v České republice

Vzhledem k historickému kontextu se módní fotografie u nás vyvíjela odlišně od trendů západního světa. I móda se vyvíjela jinak. Kopírovali jsme západní trendy, které však nezapadaly do našich sociálních okolností, protože zde neměly navazující kontext. Například široká ramena a emancipované kostýmy osmdesátých let u žen na západě vyjadřovali jejich samostatnost, což u nás přirozeně nemohlo mít stejný význam.
Po dlouholetém politickém sevření zažívá česko v 90 letech rozmach snad ve všem. Konečně se dostáváme do dění světové módy i když se v něm teprve učíme.

Po převratu v roce 1989 se otevřeli hranice, a tím se k nám volně dostaly styly ze západu. Hlavní proudy tu usměrňovali především velké nadnárodní společnosti. Díky nim, jejich cenám a velkému zásobení se lidé naučili nakupovat více spotřebně. Oblečení už se nemuselo šít, přešívat, nakupovat metráže látek či chodit do zakázkového krejčovství. Nešlo už tolik o kvalitu a výdrž jako o aktuální trendy.
Do společnosti začala pronikat sportovní, ležérní móda a do čela se dostali tenisky a džíny. Móda začala být po dlouhých letech šedé konečně plná barev. Někdy možná až příliš, jako například trend červených a hlavně fialových dvouřadých sak, které se u nás staly něčím jako známkou úspěchu a podnikavého muže.
Móda se více než kdy jindy propojila s hudbou. U nás se ještě hlouběji spojila se svobodným poslechem hudby a prvními velkými koncerty. Neboť jistým potvrzením svobody byl právě první velký koncert Rolling Stones u nás pod titulem „Kameny se valí do Prahy".
Například alternativní rock s hlavním představitelem Kurt Cobain ze skupiny Nirvana přinesli na západ takzvaný grunge styl. Fanoušci po celém světě se přes oblečení ztotožňující se svými idoly. Zanedbaný, špinavý, roztrhaný vzhled a oblečení z druhé ruky, to vše bylo stejně tak symbolem nezájmu jako vzdoru. Roku 1993 se dokonce díky Anně Sui na módní molo dostala kolekce inspirovaná právě grunge stylem a hudební scénou s ní spojenu.
Kromě dostupné módy k nám samozřejmě začali proudit i luxusní značky. První velkou módní ikonou, která se u nás začala prodávat byla italská značka Versace.

Ruku v ruce s dostupností oděvu jde však i jejich způsob výroby a tedy dopad na životní prostředí. Začíná se mluvit o ekologii v módním průmyslu.

„Zdůrazňuje se kvalita a nadčasovost oděvu, neustále se hovoří o ekologii, o životním prostředí, o nezávadných technologiích výroby textilních materiálů. Zatímco v oblasti tvarování oděvů se neudálo nic převratně nového, v oblasti materiálové docházelo k výrazným změnám. Již nelze spolehlivě – ani vizuálně ani hmatem – rozlišit, jedná-li se o syntetiku či přírodní materiály." [2]

2 MÁCHALOVÁ, Jana. Módou posedlí: [čtení o módě 20. století]. Břeclav: Moraviapress, 2002. ISBN 80-86181-47-2. s. 147.

Kromě nadnárodních módních společností k nám doputovali i velká zahraniční nakladatelství. V roce 1994 vyšel jako první časopis Elle. Konkurentem mu byl Harper‘s Bazar, zaměřený na trochu jinou klientelu, vycházející u nás od roku 1996. Česká odnož Vogue proti tomu u nás vyšla až v novém století. Dostali se k nám také alternativní časopisy jako The Face či i-D. A i když u nás nevycházeli jako česká mutace, přesto byly velkou inspirací pro mnoho fotografům a umělcům.

České stávající časopisy měnily svou tvář. Nejdéle vycházející týdeník u nás Vlasta po revoluci například pozměnil své logo, zvýšila se kvalita jeho papír i grafika a především vymizely povinné články o politice. Časopis se obsahově více přiblížil západním kusům.
V rámci podnikatelského ducha po pádu socialismu, vznikly i nové české časopisy a deníky jako Xantypa. Mezi oblíbené časopisy patřili Vlasta, Elle, Cosmopolitan a Harper‘s Baazar. Vznikali i alternativní časopisy jako Živel, Blok, Raut a další.

Fotografka Petra Skoupilová (1944-2023) promluvila v rozhovoru s Kateřinou Vášovou o změně v módní fotografii, která se děla po revoluci takto:
„Nastala absolutní změna, to si těžce dovedete představit. Vznikaly časopisy, které vzápětí zanikaly, nikdo neměl zkušenost s výrobou časopisů, rozpočtem a jejich managementem. (Doba byla bouřlivá) Jako jeden z mála časopisů té doby, který ještě přetrval je Xantypa. Existoval též časopis Betty, který bohužel po cca 5 letech zanikl. V těchto časopisech se fotografovalo, tak jak jsme si mysleli, že by to mělo být (nyní vím, že to nestačilo) poprvé redakce byla ochotná zaplatit a objednat někoho, kdo dělal vlasy a make-up. Profese stylistů u nás teprve začínala. Avšak, aby se všichni zaplatili musela se fotografovat komerce, a nikoliv už oblečení jednotlivých návrhářů – to bylo jen tu a tam, když se vytvořilo něco originálního. Doba se holt měnila.“ [3]
Časopisy začali o obsahu smýšlet více dle západních vzorů a to i na úkor ztráty autentičnosti a zaměření se na české čtenářky. Obsah se stával obecnějším nebo přímo seznamoval se zahraničními trendy.

2.1. Supermodelky a medializace

Vzhledem k masivní konkurenci, úspěch závisí více než kdy jindy na dobré a odlišné medializaci. *Zatímco dříve investovaly velké salony do reklamy zhruba 2 % rozpočtu, v 90. letech to bylo kolem 25 %. Stále zesilující finanční tlak navíc ztěžuje uplatnění nových talentů a omezuje autonomii již zavedených návrhářů.* [4]

3 VÁŠOVÁ, Kateřina. Móda v Praze. Online. Bakalářská práce. Praha: Vysoká škola kreativní komunikace, s.r.o. 2022. Dostupné z: https://theses.cz/id/9r417v/.
4 STÁRKOVÁ, Irena. Pojetí módy v jednotlivých dekádách u nás a ve světě. Online. Bakalářská práce. Praha: Vysoká škola kreativní komunikace, s.r.o. 2022. Dostupné z: https://theses.cz/id/6bdh53/.

Modelky už nejsou jen figuríny, stávají se důležitou součástí celkového vzhledu módních trendů. V tomto období vzniká pojem supermodelka. Jsou to vzory nedosažitelného ideálu. Reprezentují ve společnosti narůstající sexualizaci kultury.

Na západě pojem supermodelek proslavil především Gianni Versace. V 90. letech právě Versace dával na obdiv ženské křivky a sexappeal. „Pokud Armani obléká bohaté italské manželky, Versace obléká milenky," tvrdil oblíbený bonmot. Nejznámějšími supermodelkami se stala velká pětka kam patřily Cindy Crawford, Christy Turlington, Linda Evangelista, Naomi Campbell a Claudia Schiffer. Jejich prodejní síla byla ohromná, byli na obálkách časopisu, uzavírali smlouvy s návrháři, vystupovali ve videoklipech. Stali se z nich celebrity. Je to jeden z dobrých příkladů, jak velké peníze se investovali do reklamních kampaní.

U nás se do řad světových modelek dostaly Eva Herzigová, Daniela Peštová, Pavlína Němcová a Tereza Maxová. Všechny objevila Milada Karasová, která u nás založila první modelingovou agenturu.

Nejdále se dostala a lesku supermodelek se dotkla Eva Herzigová. A to po kampani podprsenek pro Wonderbra v roce 1994.

Eva Herzigová, Wonderbra, 1994 | foto: Profimedia.cz

3. Lifestylové zahraniční časopisy

Největším zadavatelem módní fotografie jsou časopisy. Zároveň mají nejširší spektrum lidí na které působí, především tedy na ženské čtenářky. Ne jedinými, ale jedněmi z nejznámějších módních časopisů jsou americké Vogue a Hrper‘s Bazaar s francouzským Elle. Všechny vyházejí v mnoha zemích jako mutace těchto originálů. Samozřejmě i tyto magazíny prošli vývojem a museli reagovat na nový postoj k módě. Využívali modelky a fotografy velkých jmen ve snaze zaujmout a být nejprodávanější časopis.

3.1. Vogue

Vydáván 1892- současnost

Vogue spolu s Harper‘s Bazarem stojí na samém počátku módních magazínů. Tehdy ještě ilustrovaných. První fotografie se začali objevovat od roku 1913 díky prvnímu najatému oficiálnímu fotografovi Adolphu de Meyerovi. Americký módní časopis Vogue založil Arthur Baldwin Turnur už v roce 1892. V roce 1916 začalo vycházet britské vydání.
Je to velikán klasických módních časopisů vedle Harpes Bazaaru a Elle. Časopis za svou dlouhou existenci prošel vývojem, změnami a po léta se podílí na vývoji tváře módy.
Synonymem pro Vogue se stala Anna Wintourová se svým typickým mikádem. *„Nejsem velkým zastáncem přístupu k časopisu založenému na kavárenském stolku. Jsem sběratel. Nemyslím si, že časopis je jako kniha, měl by být zrcadlem života.“* [5] Od roku 1988 je šéfredaktorkou americké verze. Vogue přebrala ve chvíli, kdy měl za sebou takzvané béžové roky a konkurenčně vyhrával časopis Elle. Už první vydání Wintourové bylo neobvyklé a provokativní. Bylo to vůbec poprvé, kdy se na obálce objevila modelka v džínách a přimhouřenýma očima. Anna Wintourová pozvedla Vogue, omladila ho a otevřela širšímu publiku. *„Nevěřím v návrat zpět. Časopisy o módě jsou ze své podstaty o změně. Samozřejmě, že v časopise musíte mít dostatek reality, abyste neztratili spoustu čtenářů nebo spoustu lidí, kteří nejsou tak moderní jako všichni ostatní nebo tak ochotní přijmout změnu, takže se to vždy snažím mít na paměti.“* [6] V dnešní době je americká Vogue označována guru, který udává módní trendy.
Vzhledem k tradičnosti časopisu přílišné inovace nebyly společností moc podporovány. Připomeňme kritiku britského Vogue, po zařazení fotografií Kate Moss od Corinne Day v červnovém čísle roku 1993.
Pro Vogue pracovali například André Kertész, Robert Doisneau, Edward Steichen, Richard Avedon, William Klein, Peter Lindbergh nebo Edwin Smith. Asi nejvýznamnější a zároveň nejdéle pracující fotograf pro britský a americký Vogue byl Irving Penn. A to od roku 1943 do roku 2009 kdy zemřel.

5 Life Lessons from Anna Wintour, 2022. Interview. Online. Dostupné z: https://www.interviewmagazine.com/culture/life-lessons-from-anna-wintour.
6 tamtéž

Peter Lindbergh, American Vogue, 1988

3.2. Irving Penn

Narozen 1917, zemřel 2009.

Irving do devadesátek vstoupil už jako zaběhlý, uznávaný fotograf. Je celosvětově uznáván jako jeden z nejvlivnějších módních fotografů 20. století. Výčet jeho slavných fotografií je snad nekonečný.

Jednoduché bílé nebo světle šedé pozadí, přesně to si vybral pro své snímky. Pozadí, které umožnilo šatům, aby mluvili samy za sebe. Oproštěním se od rušivého okolí mohl Penn soustředit svou pozornost jen na klíčové věci jako linie, světlo, detail. Toto minimalistické prostředí používal po celou svou kariéru. Pro Penna méně vždy znamenalo více, jeho proces byl „zjednodušováním a eliminací", jak to sám nazýval.

V roce 1943 si Alexander Liberman (umělecký ředitel Vogue) najal Irvinga Penna jako svého spolupracovníka. Jeho úkolem bylo připravovat nákresy a návrhy na obálky a předkládal je fotografům. První obálka časopisu od Irvinga se objevila 1. října 1943 a to konkrétně zátiší s kožennými doplňky.

Irving Penn, Vogue, 1990

Měl plodnou kariéru a z toho 66 let strávil jako klíčový fotograf amerického Vogue. Nafotil celkem 165 obálek.

V roce 1995 cestuje do Paříže, aby naposledy fotografoval kolekce haute couture.

Kreativita Irvinga Penna i v poslední dekádě jeho života vzkvétala. Dokázal mít nový pohled na své fotografie - portréty, zátiší, móda. I nadále se jeho snímky tiskly ve Vogue s jistou pravidelností. Vytvořil také brilantně surrealistické obrazy pro ilustraci editoriálů krásy.

Irving Penn, Vogue, 1990

V roce 1995 daroval Irving Penn svůj archiv Uměleckému institutu v Chicagu.[7]

Spolu s Richardem Avedonem je Pennovi právem připisováno vytvoření mnoha konceptů, které utvářely krajinu moderní módní fotografie, jak ji známe.

Ve vzpomínce na něj o něm Anna Wintour řekla: „změnil způsob, jakým lidé vnímali svět a naše vnímání toho, co je krásné."[8]

7 Art Institute Chicago. Irving Penn. Online. Dostupné z: https://www.artic.edu/artists/36169/irving-penn

8 Irving Penn in Cuzco, Peru, 2022. Holden Luntz Gallery. Online. Dostupné z: https://www.holdenluntz.com/magazine/new-arrivals/irving-penn-in-cuzco/

Irving Penn, Vogue, 1997

3.3. Peter Lindbergh

Narozen 1944, zemřel 2019.

Na začátku své fotografické kariéry pracoval dva roky jako asistent německého fotografa Hanse Luxe. V roce 1973 si otevřel vlastní studio. Pracoval mimo jiné pro značky jako Dior, Armani, Prada a Calvin Klein. Ve svých snímcích vyprávěl příběhy o lidech a místech, které si pro fotografování vybral.

V rozhovoru s historičkou umění Charlotte Cotton z roku 2008 Lindbergh vysvětlil: *„Použití černobílé fotografie bylo pro vytvoření supermodelky opravdu důležité. Pokaždé, když jsem se je pokusil nafotit barevně, protože jejich krása byla blízko dokonalosti, skončilo to tak, že to vypadalo jako špatná reklama na kosmetiku. S černou a bílou můžete skutečně vidět, kdo to je. Zmírnilo to komerční interpretaci, kterou barva poskytuje. To, co je na černé a bílé tak zarážející, je to, jak skutečně pomáhá vyniknout pocitu reality.“*

Peter Lindbergh, Vogue, 1988

Podílel se na proslavení kultu supermodelek devadesátých let. A hlavně udal obraz ženy nového desetiletí. Již v druhé polovině 80. let se nedokázal ztotožnit s představou ženy jak ji prezentoval Vogue. Byla to na jeho vkus příliš upravená manželka bohatého muže. Alexander Liberman (šéfredaktor Condé Nast) ho tedy požádal, aby obraz současné ženy nafotografoval podle svých představ. Lindberger tak učinil a vytvořil snímky několika modelek smějících se na pláži v bílých košilích zcela uvolněné, přirozené bez make-upu.

Tyto snímky si museli chvíli počkat, protože Liberman ani Grace Mirabella (tehdejší editorka Vogue) je do tisku nepoužili. Až s příchodem dnes již legendární Anny Wintourové do americké Vogue byly jeho snímky dostatečně oceněny.
Anna Wintourová dokonce Lindberghera požádala, aby nafotografoval její první číslo na konci roku 1988. Opět to byl snímek naprosto přirozeně se smějící dívky, modelky Michaeli Bercu, ve zkráceném svetru Christian Lacroix a sepraných džínách. Bylo jasné, že pohled na ženu v módních magazínech se nevratně posunul k nespoutanému, přirozenému zobrazení krásy.

Britská Vogue snímek se skupinou modelek od Lindberghera použili na obálku v roce 1990 a ta se stala ikonickou jak pro časopis tak pro fotografa. Lindbergher tváře těchto modelek fotil i v průběhu dalších let.

Lindbergh připisoval úspěch své spolupráce tomu, že natáčel převážně na film a měl mnohem více času na pěstování skutečných vztahů bez tlaku sociálních sítí nebo digitálních monitorů. „Když používáte normální fotoaparát, fotografujete a jste sami se svým objektem a to vytváří intimitu," řekl mi jednou. „Neskončí to za dvě minuty, protože nevíte, jestli je to skvělé, takže musíte udělat ještě víc. Pak máte spoustu fotek." Dodal, že když „je to trochu rozostřené, je to hezčí." „Zločin spočívá v tom, že fotografové jsou nuceni fotografovat s kabelem připojeným ke kameře a uprostřed studia je obrazovka a všichni se na ni dívají. Vztah s modelkami je mrtvý. Redaktoři řeknou: „Petře, máš to, je to skvělé!" nebo „Pohni rukou trochu doleva," a to nemá s fotografováním nic společného. Fotografování se stává tlačítkem a to je dnes tak normální. Je to konec všeho a všichni fotografové pomalu mizí. Za 10 let už tu nebudou žádní fotografové."[9]

3.4. Harper's Bazaar

Vydáván 1867- současnost

První vydání vyšlo 2. listopadu 1867. To ho činí nejstarším módním časopisem. Časopis založilo americké knižní nakladatelství Harper & Brothers. Původně vycházel jako týdeník pro ženy střední a vyšší třídy. O několik let později roku 1901 začal vycházet jako měsíčník a tuto podobu si uchoval dodnes. V 60. letech Harper's Bazaar začal používat fotografie na obálce a v editoriálech. V České republice začal vycházet roku 1997.
Postupně se časopis vypracoval a vybrousil se na vážený módní časopis. Magazín se spíše zabýval trendy vysoké módy a lesku na přehlídkových molech.

Od roku 1992 byla šéfredaktorkou Elizabeth Tilberis a to až do své smrti roku 1999 „Vize, kterou měla Liz pro Harper's BAZAAR, byla nastavit agendu moderní elegance," řekl Frank

9 Ahmed, O. Peter Lindbergh And The Birth Of The Supermodel, 2019. British Vogue. Online. Dostupné z: https://www.vogue.co.uk/arts-and-lifestyle/article/peter-lindbergh-and-the-birth-of-the-supermodel.

A. Bennack, Jr., prezident a generální ředitel společnosti The Hearst Corporation. Tilberisová přivedla do nového týmu lidi s nimiž spolupracovala již v britském Vogue. Patrick Demarchelier a Peter Lindbergh byli první fotografové, kteří podepsali smlouvu. Postupně se k nim přidali i mladší fotografové plní rebélie doprovázející celá devadesátá léta. Kupříkladu David Sims a Craig McDean, oba publikovali i v britských stylových časopisech i-D a The Face. Celou koncepcí Elizabeth Tilberisové byl návrat k eleganci. „Při sestavování tohoto časopisu byla naší hlavní inspirací myšlenka moderní elegance." Vysvětlila ve své redakční poznámce pojem elegance a co v tomto kontextu znamená. „Elegance – stejně jako vzhled – znamená inteligenci, jistotu vkusu, vyváženou a soustředěnou identitu."

Další fotografové pracující pro Harper´s BAZAAR byli Adolphe de Meyer, Edward Steichen, Man Ray, Richard Avedon, Peter Lindbergh, Olivero Toscani, Patrick Demarchelier

3.5. Patrick Demarchelier

Narozen 1943, zemřel 2022.

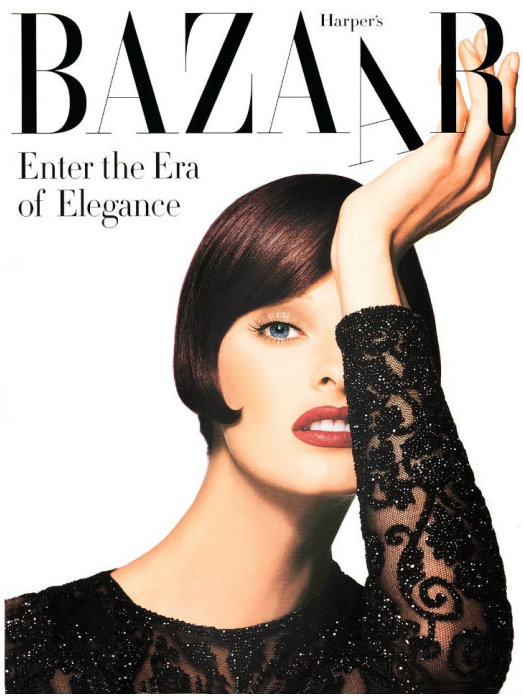

Patrick Demarchelier, Harper's Bazaar, 1992

Patrick Demarchelier, Harper's Bazaar, 1997

Fotil pro nejlepší módní domy, byl dvorním fotografem Vogue i princezny z Walsu.
Od roku 1992 pracoval jako hlavní fotograf Harper's Bazaaru, pro který fotografoval celá devadesátá léta. Jeho tvorba během tohoto období lze zařadit i do portrétního žánru. Spolupracoval dokonce i s českými modelkami, konkrétně s Terezou Maxovou a Veronikou Vařekovou. Jeho práce jsou velmi jemné a elegantní.
„Na mém place nikdy není stres. Když pracuji, stres vysloveně nesnáším," říkával Demarchelier.[10]

10 Cápová, I. Zemřel Patrick Demarchelier. 2022. Forbes. Online. Dostupné z: https://forbes.cz/zemrel-patrick-demarchelier-slavny-fotograf-mody-filmovych-hvezd-i-princezny-diany/ .

4. Undergroundové západní časopisy

Velká Británie a především londýnské undergroundové podhoubí dalo vzniknout několika mladým časopisům. Je obdivuhodné, že z prvních mnohdy až punkových vydání, vyrostly velké globálně uznávané časopisy. Alternativními časopisy podporující spodní kulturní proudy a podvracející představy o luxusních módních časopisech jsou i-D, The Face, Dazed and Confused. Experimentují s grafickými styly, fotografiemi se zrnem, deformovaným textem. Fotografie lidí v reálném oblečení, v reálných časech, označoval Terry Jones, zakladatel i-D magazínu, jako přesné sociální dokumenty generace, která se obléká sama. Vznik těchto alternativních magazínů dává větší prostor méně známým autorům.
Všechny undergroundové časopisy začali vycházet kvůli absolutnímu hladu po tématech ze světa mladých. Současné magazíny nedokázali, ani svým obsahem, ani svým vizuálem, uspokojit novou generaci.

David Smith, The Face, 1993

4.1. The Face

Vydáván 1980-2004, obnoven 2019.

Magazín The Face založil v Londýně Nick Logan v roce 1980. Od počátku byl kulturním průkopníkem. Vycházel jednou měsíčně a informoval čtenáře o hudbě, módě, filmu a společnosti. Jeho neotřelá grafika a vtip lákala převážně mladé čtenáře. Na obálkách se vystřídalo spoustu hvězd.
Na konci 80. let poklesl prodej a Nick Logan uvažoval o ukončení vydávání. Pro mnohé časopis definoval 80. léta a Logan chtěl The Face završit 100. číslem ještě před koncem dekády osmdesátek. Místo toho však jmenoval nového šéfredaktora, Sheryl Garrattovou (1989-1996). Květnové číslo z roku 1990 představilo tehdy neznámou šestnáctiletou Kate Moss. Bylo to v čísle, které oslavovalo mistrovství světa ve fotbale. *Phil Bicker, umělecký ředitel časopisu The Face, si Kate Moss vybral pro květnovou obálku poté, co se o několik měsíců dříve setkal s fotografkou Corinne Dayovou. Dayino portfolio obsahovalo snímky Mossové a Bicker k ní byl okamžitě přitahován. „Poznal jsem v Mossové něco, co mi připomínalo mé mládí," říká Bicker. „Nereprezentovala vznešený, okouzlující svět módy, který v té době dominoval časopisům – The Face, byla spíše o pouliční kultuře a já jsem to u Kate viděla."* [11]

11 Sun, F. Kate Moss, 1990, 2013. Time. Online. Dostupné z: https://style.time.com/2013/01/03/13-groundbreaking--fashion-magazine-covers/slide/kate-moss-1990/ .

Často se mylně udává, že Kate Moss se poprvé objevila na obálce Vogue, ale ve skutečnosti byla na obálce The Face o 3 roky dříve a to hned dvakrát. Druhá, známější obálka s Kate Moss z července „The 3rd Summer of Love" je nyní nejsběratelštější číslo magazínu The Face. Bylo to zásadní číslo nové dekády opouštějící lesk 80. let. Otevíralo bránu divokým, nespoutaným devadesátkám. *„Byl to osvěžující pohled, vidět Kate vyfotografovanou bez make-upu, usmívající se, se sedmikráskami kolem krku," říká Bicker. „Lidé se do ní zamilovali, protože to byla skutečná osoba - a to je něco, čeho se Kate drží, i když se objevila na obálkách jiných časopisů se spoustou make-upu. Její osobnost se stále projevuje."* [12]
Nejprodávanějšího čísla z října roku 1995 s Robbiem Williamsem na obálce se prodalo ve 128 tisíc kopií.

Corinne Day, The Face, 1990

The Face neinformoval pouze o kultuře. Stala se kulturou. Po více než 25 let byla The Face srdcem britské a mezinárodní kreativity.[13]

The Face si v průběhu prošel úspěchy i zakolísáním. Například roku 1992 byly zažalováni za urážku na cti, když Jasona Donovana označili za gaye. Bylo jim vyčísleno odškodnění ve výši 292 tisíc liber. Zpěvák však později částku snížil. V roce 1996 byl časopis opět na svém vrcholu. Ale na konci 90. let poklesl prodej a vše vedlo až k roku 2004 kdy vyšlo poslední číslo. Opětovnému obnovení došlo v roce 2019.

12 Sun, F. Kate Moss, 1990, 2013. Time. Online. Dostupné z: https://style.time.com/2013/01/03/13-groundbreaking--fashion-magazine-covers/slide/kate-moss-1990/ .
13 *About. The Face. Online. Dostupné z: https://theface.com/about* .

4.2. Corinne Day

Narozena 1962, zemřela 2010.

Tato autorka byla opravdu významnou mladou ženou na poli módní fotografie. Byla nejvýraznější fotografka antimódního proudu. Je jí připisován podíl na rychle vzrostlé popularitě hnutí grunge. Nedostalo se jí žádného fotografického studia, přesto hned ze začátku klidila úspěchy. Seznámila se s Philem Bickerem, který použil její fotografie Kate Moss do časopisu The Face. Na začátku devadesátých let navázala na spolupráci s magazínem The Face a začala spolupracovat se stylistkou Melanií Wardovou.

Navázala spolupráci i s jinými undergroundovými časopisy jako i-D. Ale brzy si jí žádaly také klasičtější magazíny. V roce 1993 nafotografovala Kate Moss pro červnové vydání britského Vogue v editorialu „Under Exposed". Fotografie ve spodním prádle jsou bez koketnosti a sebedůvěry ,která je tak obvyklá u focení spodního prádla. Spíše je zde cítit jistá tragédie. Snímky ve společnosti vyvolali silnou kontroverzi a stali se velmi diskutovanými. Kritika spojovala fotografie zejména s „heroin chickem" a nařkla je z podporování nejen anorexie.
V době, kdy roku 1997 americký prezident Bill Clinton prohlásil, že „není třeba idealizovat závislost na prodávání šatů", a obvinil módní průmysl, že činí heroinový vzhled „přitažlivý, sexy a cool pomocí reklamy", byl roztříštěný trh s módou už v pohybu směrem k přijetí vysoce romantického stylu Vercase, uvolněnému minimalismu soudobých amerických návrhářů nebo k teatrálnosti britských návrhářů Galliana a Alexandra McQueena.[14]
Po tomto nepochopení se z módního světa stáhla a věnovala se spíše své dokumentární fotografii.

Corinne Day otevřela dveře celé generaci fotografů, návrhářů, modelek a stylistů, kteří najednou viděli, že módní průmysl nemusí být exkluzivním klubem pro privilegované a dokonalé. Najednou tu byla jiná cesta, místo, kde byli vítáni „normální" lidé.[15]

Bohužel zemřela na nádor v pouhých 48 letech. Do módního světa vnesla dokumentární pohled. Se svými modely měla často velmi blízké vztahy, proto její práce působí upřímně a intimně.

14 FOGG, Marnie (ed.). Móda: úžasný příběh fenoménu: historický vývoj, detailní vyobrazení i příběhy slavných návrhářů. Přeložil Zuzana PAVLOVÁ, přeložil Runka ŽALUDOVÁ. V Praze: Slovart, 2015. ISBN 978-80-7391-224-6. str 483
15 *White, B. How Corinne Day changed my life, 2010. Telegraph. Online. Dostupné z: https://archive.ph/20130505052351/http://www.telegraph.co.uk/fashion/7972344/How-the-late-Corinne-Day-changed-my-life.html* .

Corinne Day, Vogue, 1993

4.3. i-D

Vydáván od roku 1980 do současnosti.

Dvouměsíčník i-D založil bývalý umělecký ředitel Vogue, Terry Jones, v roce 1980. Založil ho kvůli potřebě publikovat časopis, který se zabývá tématy, které ostatní tituly ignorují. Svůj nápad prezentovat fotografie lidí z ulic, barů, skutečný život mladých, navrhl v časopise Vogue kde pracoval v letech 1972-1977. Jeho návrhy odmítli s tím, že o to nebude zájem a komerčně se neudrží.
Začátek měl i-D skromnější. První číslo vyšlo jako ručně šitý fanzin s textem psaným na psacím stroji. Prodalo se jich 50 za 50 pencí za kus. Dnes se ve Velké Británii prodá 67 tisíc výtisků měsíčně. Byl to jeden z prvních časopisů zabývajících se pouliční módou punkové éry Londýna. Během let se vypracoval mezi luxusní pokrokové časopisy. Svěží vizuál a kreativitu si ale zachoval. Je protagonista spodních kulturních proudů převážně pro mladé.

Název i-D funguje na více úrovních. *Jonesova designérská firma se jmenovala Instant Design, časopis se zaměřoval na identitu pod fasádou módy a mrkající grafické logo dokonce některé vedlo k tomu, že jej později označili za první emotikon.*[16] Mrkající oko se stalo logem časopisu a je součástí každé obálky. Obálka není nikdy přeplněná a součástí je převážně fotografie, která různým způsobem zrcadlí mrkající logo.

V magazínu i-D najdeme často fotografie ve stylu Staight Up. Fotografie skutečných lidí, ve skutečném oblečení. Straight up byl inspirován sérií Small Trade od Irvinga Penna a portréty od Augusta Sandery. Magazín si pohrával nejen s neobvyklými fotografiemi a neotřelou grafikou, ale lze říci, že zkoušel co divák snese. Používal zrnité snímky z videí, ořezy byly nahodilé, fotky prezentoval vzhůru nohama.

Magazínu šlo vždy převážně o lidi, byl protikladem domýšlivých publikací té doby zabývajícími se pouze fasádou módy. Mezi stránkami s módou a rozhovory byly články o společnosti a politice, životním prostředí či o válce. Nebyl proto vždy komerčně životaschopný. Začátek 90. let byl finančně náročný. Terry Jones raději pracoval na více komerčních zakázkách, kterými pak financoval i-D, jen aby magazín zůstal svobodný, nekomerční. Na konci 90. let, kolem roku 1997, se Terry Jons začal zabývat jen časopisem a jeho myšlenkou. Zaměřil se na módu více než na cokoli jiného a díval se na ní novým svěžím způsobem.

Terry Jones vytvářel podhoubí pro nové lidi. Redakčnímu týmu se neříkalo co mají dělat, vše bylo podmíněno na úrovní vášně pro práci. Práce na magazínu i-D byla jako startovací rampa pro začínající talenty.

16 Zhong, F. The Iconoclastic Terry Jones, the Art Director Who Started Street Style Culture, 2016. Wmagazine. Online. Dostupné z: https://www.wmagazine.com/story/terry-jones-interview .

Fotografové Wolfgang Tillmans, Mario Testino, Terry Richardson, Craig McDean, Nick Knight a Juergen Teller začali svou kariéru v i-D, stejně jako Dylan Jones a Caryn Franklin. Mezi další fotografy, kteří přispěli do i-D, patří Ellen von Unwerth, Robert Fairer, Kayt Jones, Sam Rock a Petra Collins.

Tento časopis lze snad nejvíce srovnávat s Dazen and Confuced. V obou časopisech se objevují umělci z různých uměleckých oborů od módy, hudby přes filmu, umění, a podobné. i-D je zaměřen více na lidi, kteří se stali celebritami, Dazen and Confuced více na začínající umělce.

„Myšlenkou bylo rozbít škatulkování identity a módy; Jít za fasádu módy, abyste ji mohli hrát jako hru. Takže byste mohli do módních kódů vnést více zábavy.“ - Terry Jones [17]

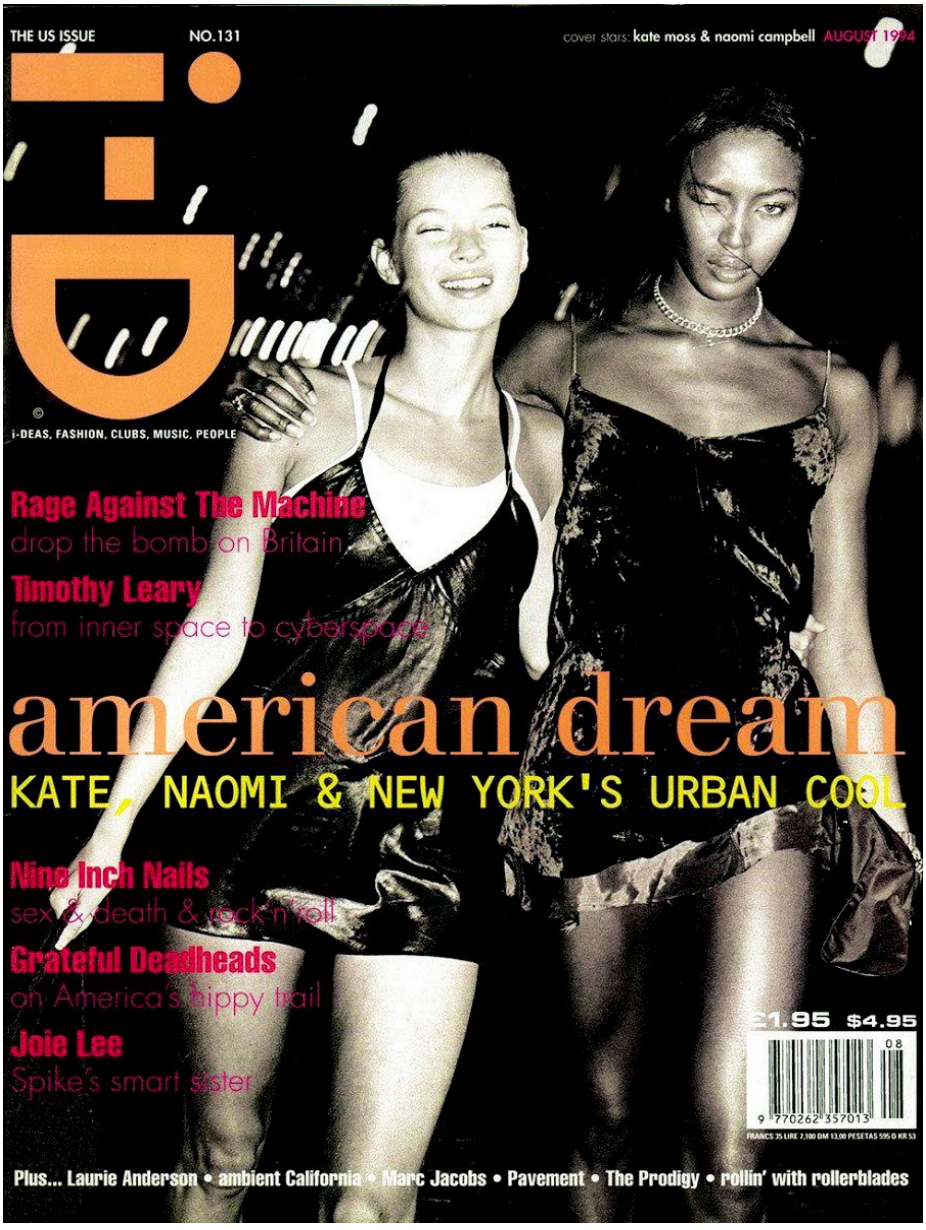

i-D, 1994

17 i-D magazine: Identity parade, 2005. Independent. Online. Dostupné z: https://www.independent.co.uk/news/media/id-magazine-identity-parade-319634.html .

4.4. Dazed and Confused

Vydáván od roku 1991 do současnosti.

Opět jeden z uvolněnějších londýnských magazínů, založený roku 1991 Jeffersonem Hackem a Rankinem jako studentský časopis. První vydání bylo v podobě černobílého skládaného plakátu. „Tohle není časopis," bylo psáno na obálce.
Časopis měl neuvěřitelně mladistvý elán, jistě i díky tomu, že ho vedli mladí autoři. Prosazuje radikální styl módy, hudby a kult mládeže. Využívají nové, méně známé talenty jako byli Corinne Day, Nicka Knighta, Maria Sorrentiho, Stevena Kleina a Davida Simse.

Ač se jednoznačně řadí mezi módní časopisy, ze začátku bylo těžké sekci módy do obsahu dostat. Katie Grand, která pomáhala časopis tvořit, se starala právě o módu. *„Tehdy bylo těžké dělat módu," vzpomíná Katie. „Ty stránky o módě vždycky stříhali." Říká, že se zajímali o koncepty více než o módu pro módu a nechtěli napodobovat dokumentaci klubových dětí, kterou propagovali i-D a The Face.*[18]
První supermodelka, která se představila v Dazed, byla Helena Christensen v roce 1997.

„Na začátku dekády jsme si s Jeffem slíbili, že pokud to půjde dobře, nebudeme ti staří muži, kteří se drží mládí. Protože jsme se na to dívali v jiných časopisech. Nemůže vám být 40 let a předstírat, že jste hlasem kultury mládeže. A toho jsme se oba drželi. Na konci devadesátých let se vzdal funkce šéfredaktora a já jsem odešel jako kreativní ředitel asi v roce 2002, 2003. Byli jsme hotovi." [19]

4.5. Rankin

Narozen 1966

Když už jsme zmínili časopis Dazed & Confused, musíme zmínit i jeho zakladatele a ústředního fotografa Rankina, celým jménem John Rankin Waddell. Jeden z mladých fotografů, který se uchytil na celé západní scéně.
Jeho práce se přirozeně objevují hlavně ve výše zmíněném časopise, pro který nafotil více než 200 redakčních snímků.

Byl jedním z těch, kdo tvořili nový vizuál módní fotografie.
„Věděl jsem, že se chci věnovat konceptuální umělecké fotografii, ale měl jsem pocit, že publikum je příliš úzké, a tak jsem to zkombinoval s módou a spojil dvě věci dohromady." [20]

18 Stansfield, T. A Brief History of Dazed, 2021. AnOther Magazine. Online. Dostupné z: https://www.anothermag.com/fashion-beauty/13581/dazed-confused-magazine-history-30-jefferson-hack-rankin-katie-grand-rizzoli
19 How Dazed & Confused defined a decade, 2024. Square Mile. Online. Dostupné z: https://squaremile.com/investment/photography/rankin-interview-dazed-confused/
20 Look back on Rankin's iconic 90s archive, starring Björk, Bowie, and more, 2024. Dazed. Online. Dostupné z: https://www.dazeddigital.com/art-photography/article/62753/1/look-back-rankin-iconic-90s-dazed-archive-starring-bjork--bowie-thom-yorke

Rankin, Dazed & Confused, 1995

5. Další fotografové

Módních fotografů je opravdu spousta a dalo by se v jejich výčtu pokračovat ještě dlouho. Za zmínku, ale určitě stojí fotografové pracující odlišně. Též fotografovali pro časopisy a módní domy, ale jejich přístup byl výrazně odlišný. Zařazuji je sem pro utvoření celistvého obrazu tak roztříštěné doby, kde bylo možné téměř vše.

5.1. Barevná fantazie

David LaChapelle

Narozen 1963

David LaChapelle se od počátku velmi lišil. Representoval novou sytě barevnou éru fantasy estetiky. Poněkud chmurnějším začátek 90. let byl plný grunch a heroin stylu.

Po přestěhování se do New Yorku vystavoval v malých galerií. Milníkem jeho kariéry byla v roce 1987 nabídka práce pro časopis Interview Andyho Warhola. V Interview fotil portréty celebrit, ale už tehdy tam přidával něco víc, než jen zobrazit danou osobnost. Warhol mu také říkal: *Dělej si co chceš, ale ať hlavně každý vypadá dobře.*

Během 90. let se věnoval převážně módní a reklamní fotografii. Pracoval pro několik dalších magazínů jako jsou Vogue, The Face, DETAILS, Vanity Fair a New York Times Magazine. Někdy jeho fotky přesáhli běžné magazínové médium. V roce 1991 deník The New York Times předpověděl: *„Je jisté, že LaChapelle ovlivní práci nové generace... stejným způsobem, jakým byl pan Avedon průkopníkem v mnohém z toho, co je dnes známé.“* Dostal se do bodu, kdy pro celebrity bylo ctí nechat se fotit od LaChapella.

Richard Benson (editor The Face 1995-98) 17.9.2020: Přivedli jsme ho do THE FACE částečně kvůli jeho hravému pojetí celebrity. Například u příběhu Leonarda DiCapria z roku 1995 jsme chtěli zachytit hercovu klasickou, hollywoodskou kvalitu bez pouhého opakování náladových monochromatických záběrů, které nafotil už tolikrát předtím. LaChapelle to instinktivně pochopil a proměnil focení v prodlouženy riff o americkém idolu teenagerů.[21]

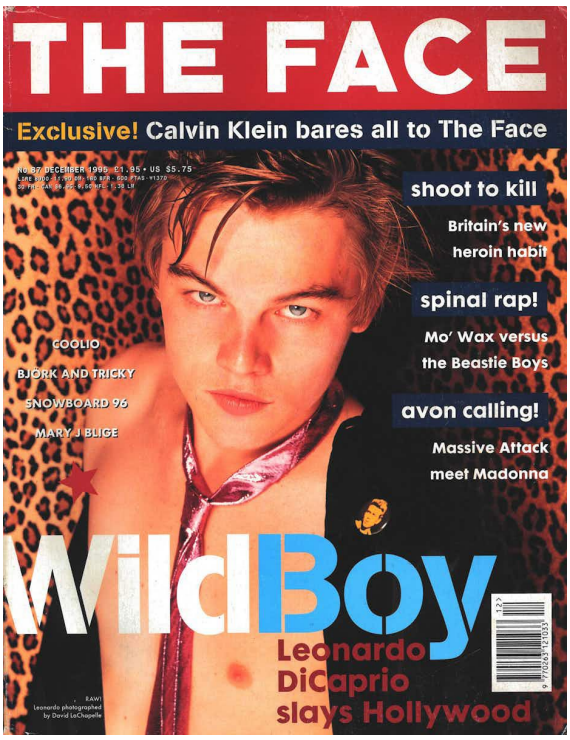

David LaChapell, The Face, 1995

21 https://theface.com/archive/david-lachappelle-photography-legacy-the-face-archive

David LaChapell, The Face, 1995

Jeho fotky mohou působit jako vtip, ale David bere svá témata velmi vážně a věří jim. Nikdy nedělal nic nahodilého, vše mělo myšlenku, i když někdy vznikali velmi intuitivně. Nenechal se ovlivnit aktuálními trendy, kterým umění podléhá. Jeho práce jsou plné detailu, spojuje kultury a vysoké umění s nízkým. Odráží dobu neustálého kopírování a vzájemného ovlivňování.

V roce 1995 vytvořil ikonickou reklamu „líbajících se námořníků“ pro společnost Diesel, která je pozoruhodná tím, že se jedná o jedno z prvních vystoupení homosexuálního nebo lesbického páru na veřejnosti, který se líbá v reklamě. Reklama, která se odehrávala na pozadí oslav míru za druhou světovou válku, si získala pozornost svým načasováním uprostřed debat „neptej se, neříkej“ ve Spojených státech.

David LaChapell, Diesel Jeans, 1994

Na počátku nového století začal mít problém s reklamními zadavateli, protože média nebyla schopna přijmout jeho přístup a kritiku. Ve snímcích zpochybňoval samotné společenské struktury, jež jim daly vzniknout. Z tohoto důvodu a kvůli své přepracovanosti v roce 2005 zcela přestal fotit reklamní a módní fotografii.
Pro rozhovor s Markem Ebenem v roce 2012 řekl: Miluji fotografii, protože převyprávíte celý příběh v jednom obraze. V tom nehybném obrazu je síla, kterou pohyblivé obrazy nemají.

5.2. Móda bez módy

V módním průmyslu se objevovali i zcela odlišné způsoby jak zaujmout lidi. Jako příklad můžeme vzít módní značku Benetton, pro kterou fotografoval Oliviero Toscani.

Oliviero Toscani

Narozen 1942

Jeho snímky svým pojetím nepatří do klasické módní fotografie, přesto se významně zapsaly a svým vizuálem vyzdvihly italskou módní značku Benetton.

Proslavil se svými kontroverzními kampaněmi, právě pro zmíněnou značku. S ní spolupracoval od roku 1982 do roku 2000. Módní značka se tu stává záminkou k poukázání na nějaký společenský problém. Toscani dává divákovi naprosto jasnou zprávu bez zrnka pochyb o daném problému.

Roku 1991 založil časopis Colors s podtitulem Časopis o zbytku světa, vše opět pod záštitou značky Benetton.

V roce 2000 přerušil spolupráci s Benettem po kampani ve Spojených státech, kde se používali skutečné snímky lidí odsouzených na smrt. To vyvolala velké akce proti módnímu domu Benetton.

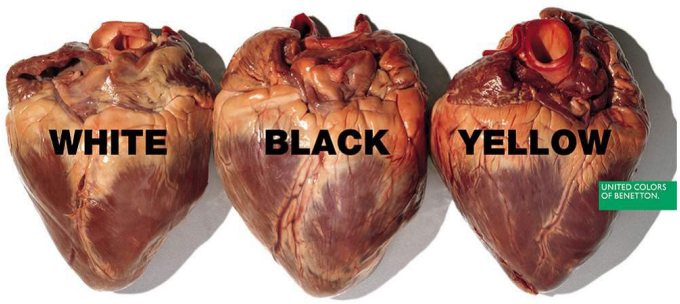

Oliviero Toscani, Benetton, 1996

Oliviero Toscani, Benetton, 1991

6. Lifestylové časopisy v Čechách

Před rokem 1989 u nás fungovali magazíny Vlasta, Žena a móda, Praktická žena, Dana a Dorka, Květy a ze zahraničních německá Burda. Z těchto původních časopisů se módou nejvíce zabýval magazín Žena a móda.

Sametová revoluce měla dopad na vše, časopisy a magazíny nevyjímaje. Byl obrovský zájem o zahraniční tituly, které zde zakládaly české odnože. Začali zde vycházet české Elle, Harper‘s Baazar, Burda, Spy, Playboy a mnoho dalších.
Změny v pojetí časopisu u nás byly opravdu rychlé a občas až extrémní. Šli ruku v ruce s touhou vymanění se z ideologického, státního vlivu. Proměňovali se již stávající magazíny, obnovovali se doposud zakázané tituly a zakládali se zcela nové. Rychlou proměnou prošli kupříkladu týdeníky Vlasta, Květy či Praktická žena.
Žánrů nových časopisů bylo nepřeberné množství. Vznikli magazíny bulvární, které měli v devadesátkách velkou oblibu, ale vznikali i časopisy s erotickou tématikou.

„Počátkem 90. let se začala zásadně měnit technická povaha mediální produkce ve světě a českém prostředí – žádající si inovace – byly těmto změnám nakloněné,“ píše ve své knize Petr Bednařík.[22] První polovinu 90. let můžeme považovat za „zlatou éru“ tiskovin.

Při porovnání tehdejších čistě československých časopisech před listopadem 1989 a těch zahraničních co přišli po revoluci lze říct, že jsme se více přiblížili západu, ale dřívější byly více pasované na československé čtenářky.

3.1. Elle - cs
Vydáván od roku 1994 do současnosti.

Jako první ze zahraničních časopisů, u nás v roce 1994 začala vycházet česká odnož Elle. Patří do skupiny tak zvaných reset časopisů, které musí dodržovat licenční podmínky. Elle je největší módní časopis francouzského původu. Založený byl v roce 1945 Hélène Gordon--Lazareffovou. V polovině 80.let expandoval do USA a Velké Británie. Nyní je rozšířen po celém světě. V porovnání s Vogue či Harper‘s Bazaarem je Elle založený spíše komerčním směrem, inzerce a reklama zastupuje v průměru 30% obsahu.

Na první dubnové obálce českého Elle byla známá modelka Daniela Peštová s růžovým boa. Šéfredaktorkou u nás byla Helena-Kateřina Fialová. V jeho čele stála od roku 1994 do roku 2002. Jako umělecký ředitel po ní v Elle pracoval, od roku 1996 až do roku 2003, Robert Vano.

22 *BEDNAŘÍK, Petr; JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. Dějiny českých médií: od počátku do současnosti. Žurnalistika a komunikace. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3028-8. s. 380)*

Od počátku byl časopis u nás velmi populární. De facto na našem trhu neměl žádného přímého protivníka, alespoň ne do vydávaní českého Harpers Bazaaru. Brzy se vyšplhal na prodej 100 tisíc výtisku měsíčně a to si udrželi i přes rostoucí konkurenci. V porovnání s ostatními edicemi, byla ta česká neobyčejně rostoucí v počtu prodaných výtisků, v přepočtu na počet obyvatel dokonce nejúspěšnější světová edice.

Móda v časopisu se nikdy netvořila v Čechách. Vždy šlo o přebírané styly a editoriály ze zahraniční, většinou z edice britské, francouzské a americké Elle, které se snažili dodržet. Sháněli se podobné kusy oděvů, podobné prostředí, dělalo se stejné líčení. Vše co se tu dělo podléhalo kontrole z Francie. Ze začátku časopis ani neoslovoval české fotografy. Najímáni byli někdy i druhořadí němečtí a francouzští fotografové. Jednak to bylo kvůli pravidlu, že část takzvaného „story" musela být francouzská. Jedna zde byl všudypřítomný dojem, že vše co bylo ze zahraničí bylo lepší.
Situace se pomalu měnila a pro Elle začali fotografovat i čeští autoři. Jako jeden z prvních, který dostal větší prostor byl Tomáš Beran, za kterého se postavil Robert Vano. Nafotil editorial s názvem Denym, kdy šlo o jeansové oblečení. Dalším fotografem byl kupříkladu Goran Tačevski.

„Už více než dvacet let je komplexním průvodcem životního stylu sebevědomých a spokojených žen, které umějí ocenit kvalitu. Na stránkách Elle najdete nejen módu, kosmetiku nebo novinky z kultury, designu či nových technologií, ale rozšíříte si přehled v tématech jako je politika, kariéra, rodinné vztahy nebo partnerský život" (Burda Media 2000, 2014).

elle o stylu

Má česká žena styl? Pokud ano, jaký? Pokud ne, jaký by mohla mít? A kdo jiný by to měl vědět než české módní návrhářky? A tak jsme se jich zeptali. Pěkně po pořádku, hezky podle abecedy...

devátá vlna

U kolébky Deváté vlny stály tři sudičky, které se rozhodly, že z ní udělají originální módní značku. Teď jí jsou už tři roky a je pěkně silná. Takže si dejte pozor, aby styl jejích modelů nezavalil i vás...

Chcete styl? Máte ho mít! Kostky, proužky, geometrie, psychedelické vzory i delfínci, a to vše v těch nejrozlodivnějších barvách a barevných kombinacích, jaké si dokážete představit... To je móda nesoucí visačku DEVÁTÁ VLNA. Móda, která je všechno, jen ne nudná. „No, to bychom ani nedopustily," smějí se tři kamarádky, které mají Devátou vlnu "na svědomí". Kateřina Broučková a Dita Plašilová společně kreslí, navrhují a šijí, Denisa Walterová se stará o to, aby se o Deváté vlně vědělo. A že se o ní ví, to dokazují tisícové zástupy, které se sejdou na každé jejich přehlídce.

Co se vám vybaví, když se řekne 'styl české ženy'?

„Abych pravdu řekla, tak vlastně nic," říká Kateřina. „Pokud ovšem nepočítáme pozůstatky módy osmdesátých let, které můžete ještě hodně často vidět. Natrvalené blondýny se snědou pletí ze solárka, na sobě romantickou halenku s volány, černou úzkou minisukni a boty od stánkařů, a to vše doplněné nánosem make upu a nevkusnými šperky..."

Něco pozitivnějšího vás nenapadá?

„Prý Češky je asi hodně typické, že jsou v oblékání kreativnější než cizinky. Jsou zvyklé kombinovat secondhand s novými věcmi a dokážou udělat 'za málo peněz hodně muziky'. Také umějí šít... Za socialismu jim ani nic jiného nezbývalo," říká Denisa. „Ještě mě napadá, že hodně nosí černou, ale tu nosí ženy všude na světě."

A jaký styl byste pro českou ženu vytvořily vy samy?

„Ale my bu už tři roky vytváříme!" říká Kateřina. „Sice jen pro část populace, ale ta část se pořád zvětšuje. Co bylo před pěti lety extravagantní, je dneska normální."

Kdo tedy vaši módu nosí?

„Je to směsice nejrůznějších lidí. Od studentek přes modelky a zpěvačky až po prodavačky. Chodí do klubů, rády se oblékají a chtějí být originální. Prostě normální mladé holky. I když nezřídka se stane, že se u nás v butiku zastaví padesátiletá zákaznice a vybere si nějaký ten model," říká Dita. „Zrovna před chvílí odešla jedna paní, které jsem ušila jeden z našich modelů přímo na míru. A šijeme i pro kluky."

Buďme konkrétní: co je to Devátá vlna?

„No, devátá vlna je na moři vždy ta největší, proto jsme tak nazvaly i naši značku. A móda Deváté vlny? Je originální, nezávislá, barevná a ryze česká," vyjmenovává Kateřina. „A taky levná," dodává Dita. „Přitom šijeme samé originály – nestane se vám, že někoho potkáte ve stejném modelu."

A co není Devátá vlna?

„Devátá vlna nejsou vycpávky, přezdobenost a z ideových důvodů i kožichy z pravých kožešin," říká Denisa. „Že vzorů ignorujeme puntíky a některé kytky. Z barev nesnášíme černozlatou a také takovou tu podnikatelskou fialovou, co tak rádi nosí někteří pánové bez vkusu," tvrdí Kateřina.

FOTO: TOMÁŠ BERAN, LÍČILA ZDEŇKA, MODELKY MATĚJOVSKÁ, PROVOKUJE: KLÁRA ŠIMÁNKOVÁ

Zleva: Dita Plašilová, Denisa Walterová, Kateřina Broučková

Elle, 1998

Elle, první cover, 1994

6.2. Tomáš Beran

Narozen 1972

Zprvu se vyučil ručním knihvazačem, ale již tehdy tíhl k fotografování. Sám říká, že začal fotografovat kvůli holkám. Díky jeho matce pracující jako knihovnice se dostal k zahraničním časopisům, z kterých mohl sbírat inspiraci. Na samém počátku 90. let začal studoval užitou fotografii na střední uměleckoprůmyslové škole v Brně s ředitelem Vladimírem Židlickým. Ženská krása ho stále přitahovala a již během studia začal fotografovat modelky pro evropské agentury. „Já sem tam byl na škole tenkrát jediný, kdo chtěl fotiti módu.“ Učil se o módě hlavně ze západních časopisů, Video fashion a podobných.
Během studia opravdu nezahálel a již na začátku druhého ročníku udělal první kasting na modelky, kam přišlo asi 400 dívek. Jako odborný zástupce byla přítomná Milada Karasová a Liběna Rochová.
Roku 1995 nastoupil do českého magazínu Elle, kde pracoval jedenáct let jako kmenový fotograf. Díky uměleckému řediteli Robertu Vanovi, se dostal v roce 1997 k nafocení většího editoriálu džínové módy s názvem Denim. Od té doby začal dostávat větší prostor a měl možnost prorazit. V průběhu 90 let stále fotil testy pro modelky a sám si založil vlastní modelinkovou agenturu. Na pár let se stal ředitelem Bohemia Model Management.
Na konci 90. let začal vytvářet i reklamní fotografie a byl součástí velkých kampaní.
Sám se nepovažuje za módního fotografa. Módu fotil hlavně a stále kvůli ženám. Móda jako taková ho vlastně moc nezajímala. Postupně tak začal přirozeně tíhnout více k portrétní fotografii.

6.3. Xantypa

Vydáván 1995- současnost

Kulturně-společenský nezávislý měsíčník založila Magdaléna Dietlová s panem doktorem Milanem Sládkem roku 1995. Jako šéfredaktorku si paní Dietlová k sobě vzala Michaelou Gubelovou. *„...paní Dietlová mě zaskočila - když se totiž podívala na moje CV prohlásila: ‚Míšo, máte dost zkušeností, potáhneme ten časopis spolu!‘ A tak jsme se spolu (a velkorysý dr. Sládkem za zády) začaly „učit“ dělat Xantypu.“* Předobrazem tohoto časopisu byla americká Vanity Fair. Časopis není zdaleka pouze pro ženy, vycházejí v něm převážně medailonky a rozhovory zajímavých lidí z Čech i zahraniční. Nemají kmenového fotografa, ale převážně pracují s externisty.

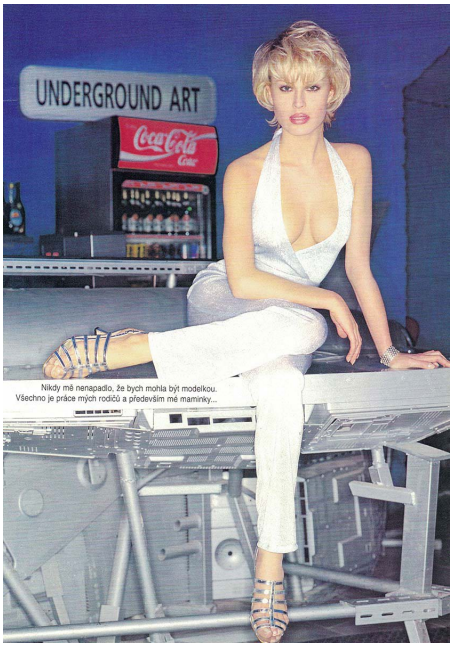

Xantypa, 1998

Tomáš Beran, Elle, 1999

7. Alternativní české časopisy

Po vzorech britských undergroundový časopisů vznikali i u nás alternativní časopisy jako protipól těm klasickým módním kusům. Do těchto časopisů přispívali svými fotkami autoři, kteří mají na snímku něco víc než jen pěknou dívku, v pěkném oblečení. Nad jejich fotkami se divák musí často zastavit a popřemýšlet. Proto je také neuvidíme v běžných módních časopisech.

7.1. ŽIVEL „Overground against Monoculture“

Vydáván 1995-současnost

„Živel je back. Když jsme to před dvěma roky zapíchli, nikdy by nás nenapadlo, že s tímto šíleným plátkem zase někdy budeme strašit podivné teenagery nebo pomalu stárnoucí agery, kteří si po jízdě na tobogánu naivních 90. let olizují rány v kruhu založených rodin nebo v doupatech osamělosti a synapse mají přehlcené sociálními závazky všeho druhu.“[23]

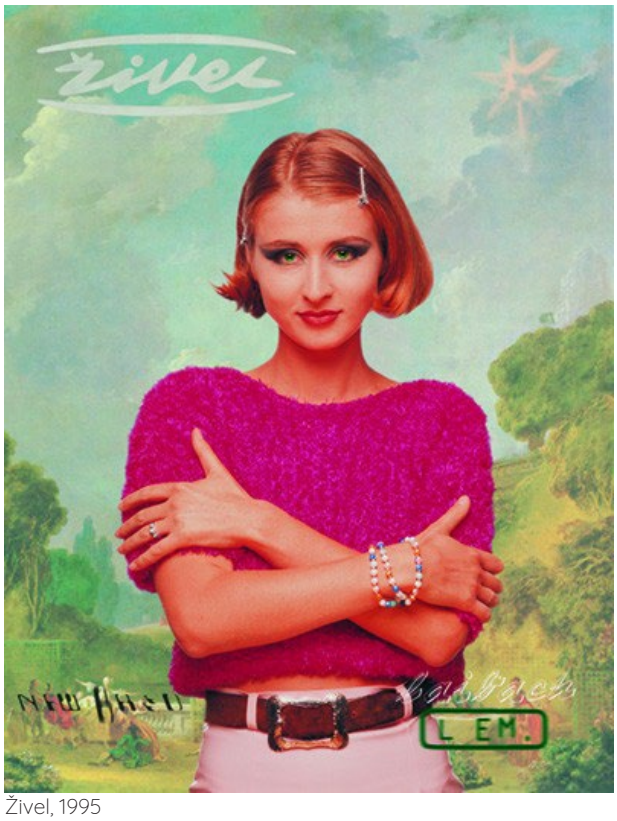

Živel, 1995

Časopis Živel založili roku 1995 Petr Krejzek, Klára Kvízová a Ivan Adamovič s podporou Dalibora Kubíka. Již od začátku spolupracovali s fotografem Václavem Jiráskem, který fotil titulku pro první číslo. Prvním šéfredaktorem byl Ivan Adamovič. Můžeme ho nazvat neoficiálně jako nástupce undergroundového časopisu Vokno.

Vonko byl samizdatový časopis vycházející v letech 1979-1995, jako hlavní periodikum kulturního undergroundu. Po roce 1989 se ze samizdatu přetvořil na běžný časopis a v několika posledních číslech v něm grafici figurovali právě Petr Krejzek a Klára Kvízová.

Na začátku Živel vycházel z obrazové poetiky fotografické skupiny Bratrstvo. Jehož bývalými členy byli také Petr Krejzak a Václav Jirásek.

Časopis si od počátku zakládal na autorské fotografii. To je také zároveň odlišovalo od jiných souběžně vycházejících časopisů. Grafická úprava a fotografie spolu korespondovali. Snímky nebyly pouze doprovod k článkům, ale byly aktivně zapojeny do celé koncepce.

23 Živel č. 29, léto 2009, s. 1, Praha: Dalibor Kubík, ISSN 1212-5644

Pro obrazovou plochu de-facto neexistovali žádné hranice. Důležitý byl hlavně proces výroby časopisu. Živel však nelze považovat za fotografický časopis. Jeho součástí byla stejně tak grafika a ilustrace. Vzhledem k specifikaci užívání a zneužívání fotografie se autoři vybírají velice pečlivě. Více než o nějaké konkrétní specifikace, jde o souznění s časopisem. Jako první výrazný fotograf se v časopise objevil Adam Holý. *„Petr Krejzek je vizionář. Adam Holý je génius. Zrno nevadilo. Pomáhalo expresi. Expresivní řez nikdy nebyl problém.“* [24]

Ani konkrétní strategie zadávání fotografií nebyla. *Kvízová: Tak šlo především o kvalitu. Chtěli jsme se spolehnout, vůbec nad tím nepřemýšlet, dostat fotku, dát ji tam a být s tím nad míru spokojený, protože když zadáš někomu fotku, a pak se lavíruje, jestli je to tak nebo tak. Dostávali jsme fotky od lidí, se kterými se pracovalo samo, bylo to na první dobrou...*
Krejzar: Byla to i lenost, moc jsme ty lidi nehledali, byli jsme zvyklí na vlastní jména, vždycky to přišlo na poslední chvíli a jediný člověk, který byl schopen rychle reagovat byl Holý nebo Brousil. To bylo fakt na nervy....[25]

Rober V. Novák v rozhovoru s Dušanem Tománkem o časopisu řekl: Živel je, z mého pohledu, záležitost absolutní svobody a vymezení se proti principu, bez ohledu na to, jestli se vyjadřujete textem, grafickým designem nebo fotografií, zvláště v době sílících crossoverů.

Fotografové publikující v Živlu byly mimo jiné Václav Jirásek, Morten, Radek Brousil a samozřejmě Adam Holý.

7.2. Adam Holý

Narozen 1974, zemřel 2016.

Talentovaný fotograf, který předčasně odešel. Nedělal rozdíl mezi módní, reklamní a volnou tvorbou a do všeho se pouštěl s plným nasazením.

Rodák z Ústí nad Labem vystudoval v Praze na střední průmyslové škole grafické v Hellichově ulici. Jedním z jeho pedagogů byla i Libuše Jarcovjáková. Své studenty vedla inovativně a uvolněně, včetně radikálních technických omezení s kosmopolitním nadhledem. Již během studia Adam Holý, právě na popud Libuše Jarcovjákové, asistoval u fotografa Tono Stana.
V době, kdy mu bylo sedmnáct/osmnáct let se začínal seznamovat s vlnou zahraniční

24 *TOMÁNEK Dušan: Rozhovor s michalem nanoru, 2013. Dostupný z: https://arf.works/wp-content/uploads/2022/03/DIPLOMKAFINALE.pdf*
25 *TOMÁNEK Dušan: Rozhovor s Petrem Krejzkem a Klárou Kvízovou, 2013. Dostupný z: https://arf.works/wp-content/uploads/2022/03/DIPLOMKAFINALE.pdf*

avantgardy a postmoderní módy přes časopisy i-D, The Face a jim podobné. Prezentující, rafinovaný moderní obraz, kde je jak dost erotiky, tak dost umění. Tyto inovativní časopisy ho inspirovali a cítil, že také chce fotit inovativně, s čímž narážel v komerčních mediích. Již jeho raná práce se vyznačovala neurvalostí a živelností.
Začátky devadesátých let prožil Adam Holý opravdu divoce. V druhé polovině devadesátých let přicházejí první úspěchy. Hned z kraje začal fotit pro časopis Živel, založený roku 1995, kde mu bylo umožněno pracovat svým stylem. Jako kmenový fotograf zpracoval mnoho ikonických obálek a sérií.
Uznání získal i za své divadelní fotografie pro Divadelní spolek Kašpar. Spolupracoval s grafickým studiem Najbrt, vytvořil kampaně pro značku Baťa, Sony, Starpramen a jiné.

Adam Holý se nebál ženské tělo fotografovat naturalisticky. Jeho pohled na ženské tělo nebyl sentimentální, ani zasněný a už vůbec ne něžný. Z jeho snímků místo běžné vyzývavosti vyzařuje živočišnost. Tento naturalistický, sexuální, živelný styl se těžko skloubil s běžnou komerční prací. V komerci totiž nikdy nedosáhne takového mystického vytržení. Nikdy se nechtěl opakovat a vymaňoval se rychlým trendům a lehkým postupům.

Adam Holý uměl zachytit ve svých fotkách to, co je zásadní pro naše západní myšlení - podstatu, která přetrvává neustálou proměnu a pohyb smyslově postřehnutelných věcí. Troufám si říci, že tou podstatou pro jeho vnímání světa skrze fotografický aparát byla právě neustávající fascinace touto dichotomií a tím i ponor do hloubky kolektivní paměti lidstva.[26]

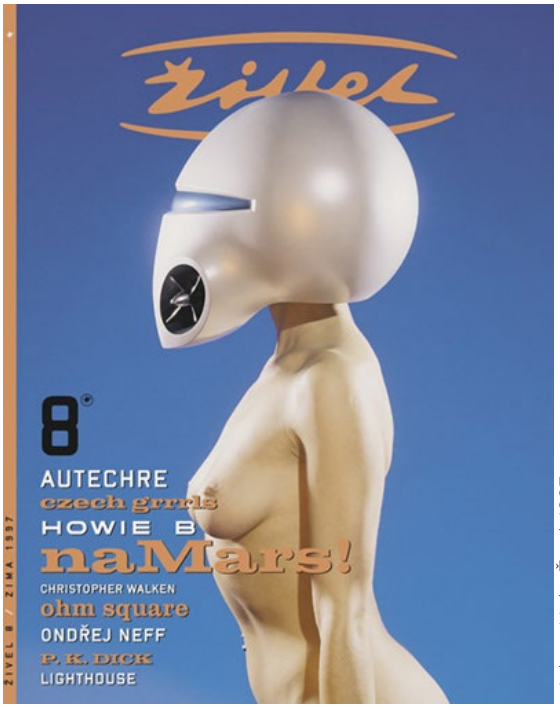

Adam Holý, Živel, 1997

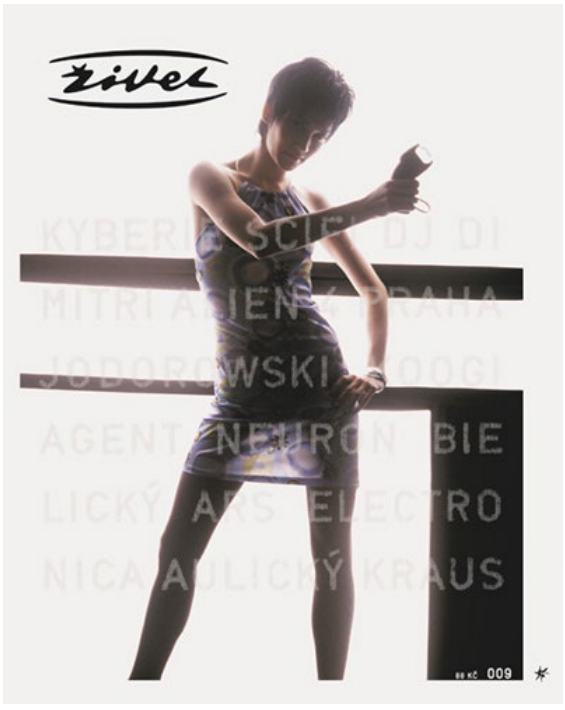

Adam Holý, Živel, 1998

26 Chtěl vyrvat životu jeho tajemství, říká Polanský o zesnulém fotografovi Holém, 2016. Lidové Noviny. Online. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/orientace/kultura/chtel-vyrvat-zivotu-jeho-tajemstvi-o-zesnulem-fotografovi-adamu-holem.A160714_142324_ln_kultura_hep .

7.3. ROUT

Vydáván 1992-1995

Časopis Raut založil uznávaný grafik Aleš Najbrt spolu s významným fotografem Tono Stanem v roce 1992. Raut byl neobvyklý a nepřehlédnutelný už svým rozměrem 50x70 cm. Tono Stano dodával velkoformátové černobílé fotografie s grácií jeho vlastní. Aleš Najbrt snímky doplnil neotřelou výraznou typografií. Ze všech čísel je cítit dokonalá souhra, která jen potvrzuje jak tito dva umělci spolu od začátku ladí. Aleš Najbrt v průběhu spolupracoval kupříkladu s Ivanem Pinkavou, Michalem Cihlářem, Jaroslavem Rónou a dalšími.

„...Zdá se mi, že všechny časopisy jsou strnulé, mrtvé, neoslovující. Já bych chtěl dělat časopis, co bude lidi iritovat, kde se budou ptát: „Kdy to bude? Zítra?“. Něco, kde se bude riskovat, kde se půjde s kůží na trh. Něco, co bude lidi bavit a přitom to nebude ubohý a zlý. Dá se něco takovýho udělat a nebejt trapnej? Já chci lidi nadchnout.“[27]

Raut byl jistým experimentem ,který se sám vyčerpal, uvedl Tono Stano v rozhovoru s Tomášem Beranem.[28] Možná z jeho vlastní vyčerpanosti, možná i z nedostatku volného času se časopis přestal vydávat záhy v roce 1995. *Raut se nikam nevejde, nejmíň do nějaké škatulky. Přesto dokázal být ve své naŕvanosti rozjímavý jak vážka nad hladinou. Vedle (skoro životních) portrétů umělců uměl postavit plemenného hřebce nebo nekonečně melancholického myslivce...Výjimečná byla i redakce, v níž se podařilo spojit význačné postavy ze zdánlivě nesourodých světů – spisovatele Jáchyma Topola a jeho překladatele Alexe Zuckera, architekta a herce Davida Vávru, šéfredaktora Vokna Blumfelda SM, výtvarníky Jaroslava Rónu a Michala Cihláře nebo publicistu Josef Rauvolfa.*[29]

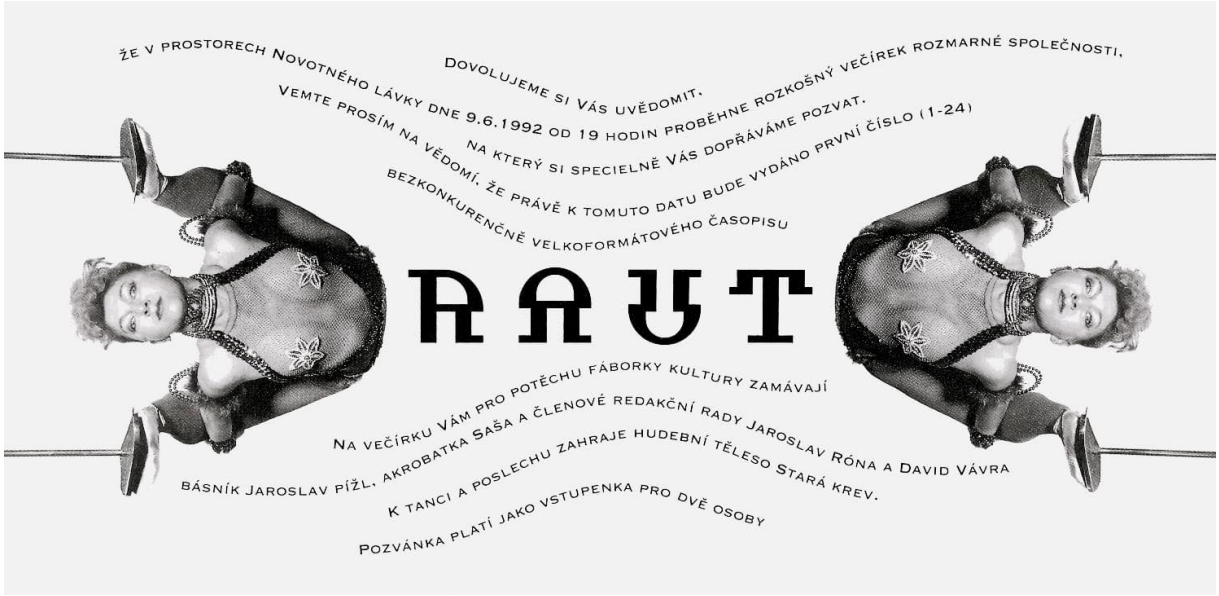

Tono Stano, Raut, 1992

27 ZÁRUBA, Alan. Život - štěstí - překvapení: [Life - happiness - surprise] : Studio Najbrt. Praha: Torst, 2007. ISBN 978-80-7215-298-8. *s. 27*

28 Rozhovor Tono Stana vedl Tomáš Beran pro Schůzky Tomáše Berana, dne 16.5.2022

29 Bigmag. https://www.bigmag.cz/upload/file/BigMag-BB-cesky.pdf .

7.4. Tono Stano

Narozen 1960

Vystudoval střední uměleckoprůmyslovou školu v Bratislavě a posléze FAMU v Praze. V osmdesátých letech byl členem slovenské nové vlny. Do devadesátých let tak nastoupil jako známý třicetiletý fotograf se silným portfoliem.
Charakteristická je pro něm práce s ženským tělem a světlem. Hledal zkratky, tvaroval tělo až do abstraktních tvarů zahalené tajemstvím. Jako jeden z mála v postprodukci do fotografií moc nevstupuje. Je na jemném pomezí aktu a erotiky. *„Mám důvod, proč pracuji s těmi lidmi, kteří vypadají, jak vypadají: pro mé fotky jsou ideální ženy, které ještě nemají děti, rodinu, starosti. Řekněme, že jsou na startovní čáře svého života. Mají v sobě zvláštní energii nezkalenou zklamáním.“* [30]

V devadesátých letech pomáhal tvořit propagační kampaň Mezinárodního filmového festivalu v Karlových Varech. Zároveň tam za několik let pořídil mnoho portrétů hlavních hostů.

Jeden z jeho nejznámějších snímků Smysl vytvořil v roce 1992. Sám autor snímek popisuje jako zdánlivě banální nápad propojení síly krku se stehnem. Tato fotografie byla několikrát využita pro komerční účely. Brzy po vzniku v roce 1994 byla s jeho souhlasem zveřejněna oříznutá verze na titulní stránce publikace The Body: Photographs of the Human Form Williama A. Ewinga. Hned rok poté se stalo ústředním motivem plakátu k filmu Showgirls Paula Verhoevena. I tentokrát poskytl Tono Stano svolení s jeho užitím. Tento plakát vycházel již z oříznutého snímku otištěného v The Body. Následné mnohonásobné použití/zneužití tohoto motivu už probíhalo bez vědomí autora.

Po celou dekádu devadesátých let vytvářel volný cyklus aktů v přírodě, které byly pro tvorbu Tona Stana trochu neobvyklé. Snímky byly k vidění roku 2001 na výstavě Fascinace.

V roce 1992 spoluzaložil časopis Raut. Stano od počátku dbal na to, aby to bylo něco extra, něco velkorysého. Vznikl tak časopis o rozměrech 50x70 kam Stano přispíval velkoformátovými fotografiemi.

Jako jeden z prvních fotografoval Evu Herzigovou. Čerstvě po absolvování FAMU si všiml tenkrát šestnáctileté Evy, především díky její excentričnosti. Ještě před její zářnou dráhou modelky, dokázal vycítit její potenciál. Znovu se setkali až v roce 2001 za účelem nafotografovat sérii černobílých snímků pro českou Elle. A do třetice se setkali u focení barevných snímků opět pro českou Elle, tentokrát v roce 2016.

30 *Tono Stano: Postavy na těch fotkách působí, jako by čtvrtily malé děti, 2016. iDnes. https://www.idnes.cz/zpravy/archiv/tono-stano-postavy-na-tech-fotkach-pusobi-jako-by-ctvrtily-male-deti.A110511_114321_kavarna_chu .*

Tono Stano, Cornelia Rating, 1996

7.5. BLOK

Vydáván 2001-současnost

Jiří Macek založil magazín Blok s podtitulem Design/reality/styl (později design/architektura/styl) roku 2001. Tedy po konci probíraných devadesátek. Ale navazoval na časopis kulturní rallye Dotyk vydávaný v letech 1994-2000. Dotyk byl jeden z prvních designových časopisů u nás.
Je dobré tento magazín zmínit i kvůli nahlédnutí do vývoje časopisů u nás na začátku nového tisíciletí. Časopis byl svěží a mladistvý až do odchodu grafické designérky Babety Ondrové roku 2004.

Blok byl výjimečný především svou prací s fotografií. Fotografové pracující pro Blok byly kupříkladu Salim Issa a Štěpánka Stein, Radek Brousil, Adam Holý, Václav Jirásek, Marek Novotný, Dušan Šimánek, Stanislav Merhaut, Jiří Turek, Anna Kovačič a další.

Základem je dobrý obsah a dobré fotky a grafika to musí celé pěkně zabalit, pozvednout a nepokazit. Nesmí se povyšovat nad obsah.[31]

Blok, 2001

31 Bod Zlomu. DolceVita. Online. Dostupné z: https://www.dolcevita.cz/design/bod-zlomu/

7.6. Salim Issa a Štěpánka Stein

Narozen 1973, Narozena 1976

V polovině 90. let v roce 1995 se na vysoké škole umělecko-průmysové setkali Salim Issa a Štěpánka Stein. Spolupracovat začali v roce 1998, kdy vytvořili projekt *Beauty/Fashion*, kterou odevzdali jako klausuru a sklidili s ním obrovský úspěch. Snímky se staly tváří výstavy designu v českém centru v Londýně s názvem Prague Session. V souboru sledovali změnu v českém stylu oblékání, který se s otevřenými hranicemi rychle proměňoval. *V 90. letech se ohromně proměnil způsob, jak na módu lidé s trochu kreativním vnímáním nahlížejí a pokud oblečení vnímáme jako jistý způsob sebeprezentace, je to ohromně zajímavý ukazatel celospolečenských proměn.*[32] Na Václavském náměstí vytvořili improvizovaný ateliér s pomocí igelitového plátna a zábleskového světla. Autoři k souboru uvádějí: *„Prostřednictvím osobního stylu, vytváříme vlastní vnější dojem. Hlavním kritériem pro výběr "modelů" byl jejich osobní kreativní styl oblékání. "* [33]

Jejich projekty jsou na hranici dokumentu, portrétu a módy.
Jak vzniklo vaše fotografické společenství se Salimem?
„Měli jsme podobnou zálibu: hodiny jsme trávili u novinových stánků se zahraničním tiskem a listovali jsme západními časopisy. Cílem bylo inspirovat se zahraniční tvorbou, zejména magazíny jako Colors, Face nebo ID. Sledovali jsme aktuální trendy, způsoby svícení, výběr rekvizit. Podle těchto časopisů jsme se například naučili používat zábleskova světla v exteriéru." [34]

O nové alternativní časopisy u nás nebyla nouze. Pro připomínku, jako další vznikli například časopis Navigátor, kultivovaný programový měsíčník, pro kterého fotil třeba Adam Holý. Nebo časopis POST - měsíčník obrazové vlny, publikující mezi lety 1988-1992.

32 Čápová, B. Dnes se do snímků dostává mastnota, chlupy, ošklivá pleť, říká Štěpánka Stein, která se snaží hledat hranice současné fotografie, 2022. Czech Design. Online. Dostupné z: https://www.czechdesign.cz/temata-a-rubriky/dnes-se-do-snimku-dostava-mastnota-chlupy-oskliva-plet-rika-stepanka-stein-ktera-se-snazi-hledat-hranice-soucasne-fotografie .
33 Anotace k souboru Beauty fashion, www.s2photo.cz
34 Vilgus, P. Štěpánka Stein: Blahobyt je past, 2013. Onine. Dostupné z: https://www.vilgus.cz/index.php?id=detail-clanku&typ=politik&it=222

Štěpánka Stein, Salim Issa, Beauty/Fashion, 1998

8. Práce pro módní návrháře a značky

Jak už bylo zmíněno, největšími zadavateli módních fotografií jsou časopisy. Mnoho fotografů využívá i práci pro modelingové agentury, kterým fotí takzvané testy modelek. Další neopomenutelnou možností, pro koho fotograf může pracovat, jsou přímo módní značky či samotní návrháři.

U nás tuto sekci návrhářů zastupovala třeba Liběna Rochová, pro kterou celá devadesátá léta fotografoval Dušan Šimánek. Liběna Rochová je na české scéně už od 80 let. Nedělá podbízivou komerční módu, její tvorba se módě věnuje přístupem výtvarného pojetí oděvu.

8.1.Dušan Šimánek

Narozen 1948

Zprvu studoval obor scénografie. Již ve druhém ročníku přičichnul k fotografii, dokonce u některých scénických návrhů používal právě fotografii. K samotné módní fotografii se dostal až v sedmdesátých letech, kdy pracoval pro mladý svět. I když se po dokončení školy scénografii dál nevěnoval, stále ho ovlivňovala. Při focení pracoval s prostředím či pozadím, kostýmem a světelnou atmosférou, vše pro vytvoření příběhu.

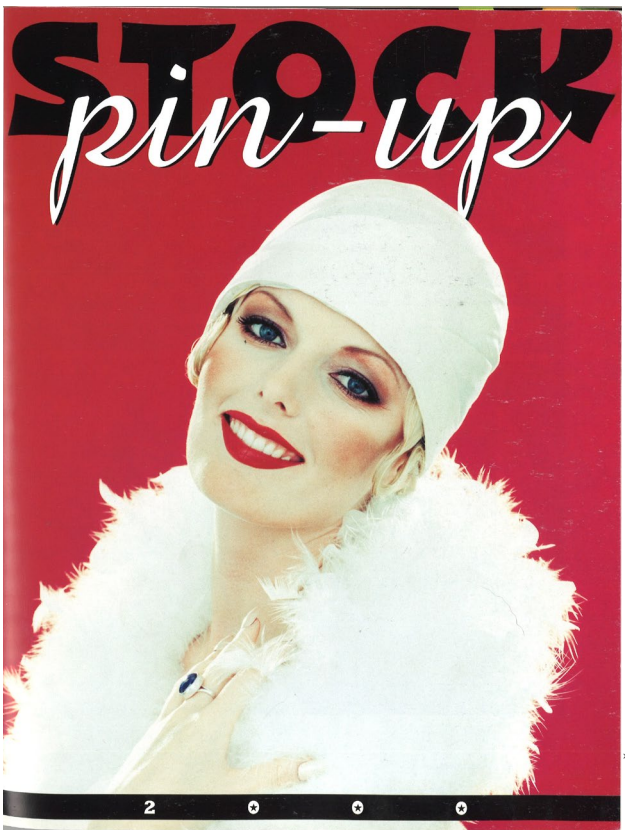

Dušan Šimánek, Fernet STOCK, 1999

Dušan Šimánek, Liběna Rochová, 2001

Do devadesátých let pracoval hlavně na své volné tvorbě. Díky práci se pak dostal k prvním agenturám. Byl spoluzakladatelem agentury Minimax. Rychle se stal všeobecně známým fotografem s vlastní identitou.
Rozšířil prezentaci přes takzvané „lookbooky".
S návrhářkou Liběnou Rochovou navázal velkou spolupráci, když pro ní fotografoval veškeré její modely z 90. let.

Reklamu přestal dělat okolo roku 2002 i kvůli většímu tlaku ze stran art direktorů a zadavatelů, kteří více zasahovali do jeho tvorby.
Modelky si vybírá sám, nemá rád když mu agentura určí model. Je to pro něj nepřirozené, nevzniká přirozený vztah mez modelem a fotografem, který je naprosto otevřený. Nazývá to pak „poloviční splácaninou“.
Po změně režimu zakládal Asociaci československých fotografů; chtěl této profesi poskytnout systém autorské ochrany s právním krytím, jaký fungoval na západě.

8.2. Jan Saudek

Narozen 1935

Jan Saudek docházel na grafickou školu v Praze, ale studium nedokončil. Hlavním tématem jeho fotografií se stala žena. Většinu svých fotografií ručně koloruje.

V 90 létech vystavuje po celém světě od San Franciska, přes Vídeň až po Tokio. V roce 1990 je také oceněn francouzským titulem „Chevalier des Arts et Lettres“(„Rytíř umění a písemnictví“). Z tohoto období pochází také krátký film Jan Saudek- český fotograf od francouzského režiséra Jerome de Missolz.

Od 50. let se nepřetržitě věnuje figurální inscenované fotografii. Věnuje se výhradně volné tvorbě. Jednou z mála vyjímek je módní katalogová kolekce, kterou Jan Saudek vytvořil pro japonskou módní firmu Yukio Kobayaski/House of Matsuda mezi léty 1989-1991. První vznikl v kolekci jako/léto 1990, druhé vydání se týkalo kolekce podzim/zima 1991. Vše bylo vydáno v malém vydání výhradně pro návrháře a jeho využití. Matsuda je „haute couture“ ve své nejvzácnější podobě a tato skutečnost je zde umocněna a rozšířena drsným, erotickým a nesmazatelným fotografickým uměním Jana Saudka.

Jan Saudek, Matsuda, 1990

Jan Saudek, Matsuda, 1990

Kromě samostatných návrhářů u nás vznikali i oděvní značky. Velkou firmou zrozenou na počátku 90. let byla značka Pietro Filipi. Konkrétně byla založena roku 1993 Petrem Hendrychem. Inspiruje se italským stylem nejen v názvu, ale i co se vkusu odívání týče. Záměrem bylo přinášet na český trh špičkové oblečení pro business i volný čas. „Začali jsme tím, že jsme nakoupili látky a pak jeli do výroby, kde nám ukázali své fazony. Ty, které se nám líbily, jsme si nechali ušít. Nevypadalo to vůbec dobře, tak jsme najali vlastní návrháře. Přijeli jsme s návrhem a ve výrobě to ušili úplně jinak, než jsme chtěli. Tak jsme najali konstruktéry a takhle to pokračovalo," vzpomíná Petr Hendrych na úplné začátky.[35]

8.3. Adolf Zíka

Narozen 1972

Fotografovat začal v roce 1994. Ačkoliv nemá fotografické vzdělání dostal se mezi uznávané fotografy své doby. Od začátku byl a zůstává velice houževnatý a trochu drzý. I díky tomu se prosadil tak rychle. Velkým zadavatelům říkal „Jsem jeden z nejlepších a udělám vám skvělou reklamní kampaň". Roku 1997 dělala módní značka Pietro Filipi v Praze konkurz na módního fotografa. Adolf Zíka se na tuto práci přihlásil a i přes velkou konkurenci a narychlo připravené portfolio konkurz vyhrál. Stal se kmenovým fotografem a podílel se na počátku vizuálu této značky. Ještě tentýž rok otevřel v Praze fotografické studio. Krátce po tom co začal fotografovat módu a reklamu přicházely první velké zakázky pro značky Hermès, Australian Bodycare, Speedo a další. Fotografoval katalogy módy, tvořil zakázky pro desítky zahraničích značek.

Kromě velkých zahraničních značek fotil i pro časopisy lepších i horších obsahových kvalit. Na svých fotografiích rád nechává fantazii na divákovi. Jsou to estetické a jemné fotografie. Nerad fotí „tvrdé" „přímé" snímky to byl taky jeden z důvodů proč po několika letech odstoupil od spolupráce s časopisem Playboy. Tam po změně majitele začal mít časopis jiný směr. Adolf Zíka přestal mít svobodou ruku a začalo mu být diktováno jak a hlavně co má být na snímku vidět.

Roku 2000 byl vybrán mezi šest fotografů světa, prezentovaných společností Leica na světové výstavě Photokina v Kolíně nad Rýnem. Poté byl zařazen do celosvětového kalendáře této značky.

Dodnes se vlastně tak trochu považuji za amatéra, tedy nevzdělaného v oboru, ale paradoxně to bylo to, co mi dalo možnost se nadýchnout a konat. Neuvědomoval jsem si, že překračuji určité hranice a najednou jsem tvořil snímky, které bych asi se vzděláním neudělal. A to je na tom to cenné. Proto jsem za to vlastně rád a jdu zas dál.[36]

35 Pietro Filipi. Online. Dostupné z: https://vyrobeno-u-nas.cz/obleceni/pietro-filipi .

36 Lukeš, M. Adolf Zika - samouk, který pokořil svět profesionální fotografie, 2013. Megapixel. Online. Dostupné z: https://www.megapixel.cz/adolf-zika-samouk-ktery-pokoril-svet-profesionalni-fotografie

Adolf Zika, Pietro Filipi, 1997

9. Další fotografové

9.1. Goran Tačevski

Narozen 1961

Pochází z Makedonie. Vystudoval střední uměleckoprůmyslovou školu v Zábřehu. Posléze studoval fotografii na pražské FAMU, studium mu ale nepřinášelo co by chtěl takže ještě před revolucí ze školy odešel. Se svou novomanželkou odjel až do Paříže.
Ještě za studií se věnoval čistě dokumentární fotografii. Ale po odchodu do zahraničí fotil módu a komerci hlavně kvůli penězům. Spolupracoval s agenturami i samotnými modelkami. Po revoluci několik let žil a pracoval střídavě Praha - Paříž. Jako jeden z mála měl tedy výborné srovnání práce na západě a u nás. Francouzský trh kde pracoval je samozřejmě mnohem větší tudíž se tam fotografové více specializují. Goran se tam specializoval na reklamu a módu. V Čechách vzhledem k velikosti trhu musí fotograf obsáhnout mnohem více žánrů. Nemluvě o rozdílném ocenění a budgetu.
Ale jako hlavní rozdíl vidí v přístupu agentur k zakázce. Ve Francii se kampaň připravuje několik měsíců a řídí se spíše podle kvality fotografa než podle jeho ceny. Český způsob je mnohem hektičtější a řídí se spíše podle ceny než podle kvality fotografa.[37]

V České republice je těžké dělat do módy. Je tady jen jeden, dva dobré módní časopisy, honí se za jakousi posedlostí, ale všechno je nakonec stejné. Stejně jako oblečení, které nosíme. U nás jsou všichni oblečeni podobně, jakoby podle nějakých pravidel, pravidel, které nám udávají právě ty magazíny, napodobeniny prestižních amerických magazínu, co ani netuší, jak má vypadat kvalitní módní fotografie. Chybí tady různorodost, jakási rozvrstvenost, jako vidíme například v ulicích Paříže.[38]

Goran Tačevski, Klára Nademlýnská, 1999

Goran Tačevski, Rolling Stone, 1999

37 Straková, K. Na českém trhu se dělá reklama hektičtěji, 2015. Mediguru. Online. Dostupné z: https://www.mediaguru.cz/clanky/2015/02/na-ceskem-trhu-se-dela-reklama-hekticteji/ .
38 Křížová, O. Uznávaný módní fotograf Goran Tačevski o módní fotografii a její proměně, 2014. Moda. Online. Dostupné z: https://www.moda.cz/uznavany-modni-fotograf-goran-tacevski-o-modni-fotografii-a-jeji-promene .

Goran Tačevski, Cosmopolitan, 1999

9.2. Anna Kovačič

Narozena 1973

Anna Kovačič je jedním z příkladů boomu podnikání po revoluci. Dokonce je jedním z úspěšných příkladů. Na střední, v době hledání nových tváří v „ostblocku“, si sama zkusila pozici modelky. Zjistila ale, že to pro ni není a rozhodla se to zkusit z druhé strany. Po revoluci a její maturitě už jako sedmnáctiletá spoluzaložila první modelingovou agenturu na Slovensku, EXIT MM. Jak sama řekla v rozhovoru s Tomášem Beranem, *měla na holky prostě oko.* Brzy zaznamenali první velký úspěch když jedna z jejich prvních modelek vyhrála soutěž Supermodel of the World, kterou pořádá agentura Ford Models. I díky tomu začali být pro západ zajímaví. Tyto události vedli k Annině budoucímu růstu i v rámci fotografie.
Fotografovat začala spíše z nutnosti. Pro modelky ve své agentuře bylo zapotřebí mít profesionálně zpracovaná portfolia. Vzhledem i k jejím vlastním zkušenostem ze zahraničí měla jasnou představu o tom jak má takové portfolio vypadat. Ta pramenila i z dětství během kterého si, díky své matce která pracoval jako knihovnice, nakoukala estetiku zahraniční časopisy a magazíny tipu Vogue a podobné. Tato její představa o portfoliu modelky se však neshodovala s tím co se jí na trhu nabízelo. Se svojí vrozenou drzostí a schopností do všeho se vrhnout po hlavě, to na popud fotografa Štefana Stropáka zkusila sama. *„Tehdy jsem pochopila, že mě fotka nejen velmi baví, ale že ji opravdu cítím. Že chci pracovat s lidmi, ovlivňovat, jak vypadají, najít v nich něco skrytého a vytáhnout to na světlo světa. To mi ostatně zůstalo dodnes. Hledání, práce na lince příběhu, kterou modelky ztvárňují...“* [39] Štefan Stropák ji též s jejími začátky velmi pomohl.

V roce 1997 koupil jejich agenturu Volfgan Švare a sloučil ji s dalšími do elity. Po tomto se definitivně odstěhovala do Prahy, kde zůstala dodnes. Brzy stala nejvyhledávanější fotografkou své generace nominovanou na prestižní cenu Czech Grand Design. Harper’s Bazaar vzdal hold její kariéře na Mercedes Benz Pargue Fashion Week, kde představil výběr její redakční práce vytvořené ve spolupráci se špičkovými českými módními návrháři.

Nebojí se erotičnosti, ale za jejími fotografiemi jsou více emoce a pocity modelu. Ačkoliv je velmi technicky založený tip dalo by se říct, že na snímcích pracuje více ženský - pocitově. Sama tvrdí, že jí modelky důvěřuj a více se jí otevřou.

Vkus Čechů a Slováků v oblasti módy bývá dost často kritizován. Platí to i pro fotografii? Je to zvláštní - když si představíme období první republiky s jeho vkusem a noblesou. Kam se vytratila ta chuť považovat oděv za věc reprezentativní, vyjadřující osobnost nositele? Všechno souvisí se vším. I proto je zde skepse, která se promítá v odporu ke krásnu a k vizuálnímu genderovému vyjádření. Není se čemu divit, že to trvalo tak dlouho, než jsme

39 Rozhovor Anna Kovačič vedl Tomáš Beran pro Schůzky Tomáše Berana, dne 13.9.2021 .

aspoň částečně dosáhli úrovně zahraniční fotografie. Problémem zůstává i nadále komplikovanost, nechuť vzdělávat se a extrémní potřeba vlastního zisku… k tomu přidejme první vlnu celosvětové krize a teď blížící se druhou.[40]

Anna Kovačič, Elle, 2001

40 Strnad, Z. Nová generace klientů odráží život v sociálních sítích, 2012. E15. Online. Dostupné z: https://www.e15.cz/byznys/ostatni/nova-generace-klientu-odrazi-zivot-v-socialnich-sitich-736567 .

9.3. Stanislav Merhout

Narozen 1977

Fotografovat začal až v roce 1997 ještě během studií ekonomie. Jeho dráha vedla prudce vzhůru. Již v roce 2000 se stal exkluzivním fotografem pro Elle, pro které fotografoval až do roku 2010. Velkým zlomen pro jeho kariéru byla spolupráce s hudební skupinou Mig 21. Převrat nastal především ve stylu práce. Nešlo o žádné nahodilé focení ze dne na den. Několikadenní přípravy, focení a postprodukce ho přinutili uvažovat nad fotografiemi jinak. Nepodceňuje přípravy a své práci věnuje čas i nyní v New Yourku kde žije.

Stanislav Merhout, QUO, 2001

9.4. Roman Dietrich

Narozen 1970

Roman Dietrich vystudoval střední odborné učiliště v Sezimově Ústí, na které navázal studiem strojní fakulty Západočeské univerzity v Plzni. Ke studiu fotografie nastoupil v průběhu 90. let 20. století v rámci filmové a televizní fakulty Akademie múzických umění v Praze. V současnosti se věnuje převážné reklamní fotografii. Mezi jeho klienty patří mimo jiné módní značky i časopisy.

Říká, že má rád reklamní práci, která není postavená na postprodukci, ale na dobré fotografii a dobrém nápadu.

9.5. Jiří Turek

Narozen 1965

Vystudoval stavební fakultu na Českém vysokém učení technickém v Praze a poté Institut výtvarné fotografie.

Jeho profesionální kariéra započala v deníku Mladá Fronta Dnes v roce 1990 reportážní fotografií. Fotografoval také Václava Havla během jeho cest po světě. V polovině 90. let se začíná specializovat na portrétní a módní fotografie. Od roku 1998 působí na volné noze. Fotografuje tak například pro módní značky a časopisy. Od roku 2014 pracuje v rámci dua J3T tedy Jana Jabůrková a Jiří Turek. Pracují pro různá média ale také na projektu cityLOVE, ve kterém zachycují města z celého světa.

Jiří Turek, Elle, 2001

10. Závěr

Devadesátá léta byla opravdu divoká u nás i ve světě. V krátkém desetiletí se odehrálo mnoho nových začátků i rychlých konců. Přestal být jeden všudypřítomně uznávaný vizuál módy s jasnými prvky a znaky. Móda se roztrousila do několika stylů. Byla to doba hledání identity nejen v módě. Rychle vznikali nové styly jako grunge, heroi šik, které po chvíli zase zanikali.
Doba luxusu velkých značek a jejich okázalých přepychových přehlídek. Zároveň doba antimódy reagující na konzum těchto nóbl návrhářů, v jehož čele stála začínající Kate Moss ztělesňující antitenzi obvyklé modelky. Ovšem byla to i éra supermodelek uznávaných jako opravdové ikony, která se zrodila a zanikla s nimi.

V devadesátých letech módní značky investovali do reklamy více než kdy jindy. Mnoho značek a časopisů v devadesátých letech utvářelo svůj obraz do podoby jakou známe dnes. Co dnes přijmeme v klidu v devadesátkách šokovalo bylo odvážné a inovativní obzvlášť v časopisech s vyšším statusem. Bylo pro ně těžké vybudovat si nový mladistvý vzhled a nezapadnout vedle nových nebojácných časopisů typu The Face a i-D. Zásadní byly tyto léta kupříkladu pro největšího určovatele módy americký Vogue. Do jehož čela se dostala svérázná šéfredaktorka Anna Wintourová. Pro nás byl v této době ze zahraničních časopisů nejzásadnější francouzské Elle. Získal u nás totiž místo prvního zahraničního módního časopisu vycházejícího v české mutaci. Hlad čtenářek po takovémto zahraničním časopisu byl potvrzen i prodejností.

Vznikl hlad po novém a to obzvláště u nás. V Česku chtěli autoři a hlavně mladí lidé tvořit po západním vzoru ale nikdo nevěděl jak se to dělá a všichni se museli učit za pochodu.

Devadesátá léta byly opravdu poslední érou analogu. Po příchodu digitální fotografie se stala spíše raritou. Analogová tvorba byla složitější a náročnější i proto se do ní nepouštěl leckdo a nevydržel u ní každý. Z dnešního pohledu by se dalo říct že tehdejší fotografové měli výhodu v menší konkurenci. Digitální tvorba zjednodušila proces a zpřístupnila se širšímu okruhu lidí. Názory jestli díky tomu fotografie upadla nebo se vylepšila se různí.
Jaroslav Šimandl říká, že každá změna je vlastně k horšímu a vede k úpadku, ale na tom hnojišti opět vykvete květ nového a krásného.
Digitální technologie s internetem možná ubrala kus na tom řemeslném co sebou analogová fotka nesla. A autoři v devadesátých letech si zažili tu poslední zlatou dobu fotografie jako řemesla. Ale společnost stejně jako technika se musí posouvat dál. A většina autorů se přizpůsobila a adaptovala velmi rychle.

Módní fotografie můžeme ve své podstatě rozdělit na dvě strany jedné mince.
Jedna strana prezentuje módní fotografie jako čistě řemeslnou, technickou záležitost podléhající komerci. Podstatou je pro ni krásný člověk v pěkném oblečení a hezky nasvícen. Fotka se má líbit, vytvořit líbivý sen. Divák má pak chtít být jako dotyčný na snímku a žít ten krásný sen. Divák nemá přemýšlet, fotka nad kterou se musí divák zamyslet žádný časopis chtít nebude. Připomeňme si že sem patří fotky Gorana Tačevskiho, Tomáše Berana, Adolfa Zíky, Stanislava Merhouta a dalších.
To nás přivádí k druhé straně mince. Kde módní fotografie může mít v sobě i kus filozofie a dokumentu. Divákova pozornost je vyžadovaná i k zamyšlení se co vidí. Fotka má v sobě nezaměnitelný styl autora nepodléhající tolik trendům. Ale takovou fotku pravděpodobně nepotkáme na stránkách módních časopisů pokud tedy nepůjde o experimentální druhy magazínů. Tady si připomeneme Adama Holého, Štepánku Stein a Salima Issu či Tono Stana.
Oba druhy se můžou nazývat módní fotografií a oba jsou důležité protože jsou jakýmsi zápisem doby.

Módní fotografie v Čechách neměla přirozený vývoj. Inspirace se hledala těžko a zakázky nebyly tak kreativní. Po otevření hranic se tedy spoustu věcí rychle přijímalo ze západu, učilo se za pochodu a rychle. Etablovali se ale poměrně rychle a bezpochyby najdeme jména která svou tvorbou přesáhla hranice běžného vnímání módní fotografie a posunula ji opět někam dál.

11. Rozhovor Tomášem Beranem 21.8.2024

Jak byste popsal 90. léta?
To co naši prožívali v 60. letech to my prožívali v devadesátkách. Po té sametové revoluci ten boom v celé té společnosti byl obrovský.
Devadesátky byly krásný, dřevní, edukativní pro nás pro všechny. Ve skrze se na to dá vzpomínat s velkou láskou a nostalgií.

Jaká byla volnost při tvorbě editoriálu?
Mám pocit, že to je dneska volnější. Layout byl svatý grál. „Protože ty to neumíš tak to nafotíš takhle!" to bylo daný. Všichni layout museli dodržovat ne jen fotografové. Stylistka musela jít a napůjčovat ty hadry tahle. To samé mace-up, to samé vlasy a ideálně i lokace. Jediné do čeho se nemluvilo bylo světlo. Protože se fotilo na film, muselo se umět svítit a to moc lidí neumělo. To jsem uměl já, uměl to Goran, pár lidí.
Volnější bylo focení pro návrháře, ale taky to mělo omezení.

Co volná tvorba v devadesátkách?
Volná tvorba ano ale ne v časopisech. Já mám z devadesátek spoustu aktů, které jsem dělal paralelně s tou módou. V podstatě jsem ten módní svět využíval k tomu, že jsem si půjčovat ty lidi a transformoval jsem si je do nějaké své vize. To jsem si fotil jakože ty „umělecké fotky". Ale atmosféra k tomu dát něco takové do časopisu nebyla. Ta začala být po roce 2000 kdy se to trochu uvolnilo. A Kateřina (tehdejší šéfredaktorka Elle) začala vystrkovat růžky, protože jí taky štvala ta svázanost. A sem tam se stávalo, že mi zavolali s tím, že si můžu vymyslet co chci. Takže asi čtyři editoriály byly takové, že jsem si já vymyslel kde je chci fotit, co chci fotit a jak to chci fotit včetně světla, ale to bylo až po roce 2000. V devadesátkách to nešlo, to bylo striktně daný.

Nelákalo vás zapojit se k uvolněnějším časopisům?
Já nejsem ta povaha. Já jsem v podstatě dělník. Já sice nejsem hloupý ale tak nejsem žádný, jak to říct... já v sobě nemám tu kreativitu. A ta hranice mezi kreativitou, komercí a uměním je velmi tenká. A lidi to často zaměňují, myslí si že dobře vyfocené řemeslo je umění.
Svého času Štěpánka s Issou oni přesně byli ti co vnášeli do módy noblesu, filozofii, kulturu. Ale nikdy se neprosadili masově, jako komerčně. Jejich fotky jsou na hraně umění. Na hraně filozofujícího portrétu.
Adam Holý je pro mě ikona tvůrčí fotografie. I s tou smrtí. On svou smrtí podepsal status umělce. Nechal po sobě portfolio který je naprosto neopakovatelný.
Jenže fotky nad kterýma se musí přemýšlet nikdo nechce. V té komerční sféře.
Mě bavilo vytvářet ty sny. Já nechci tou módou filozofovat. Je to hra na nějak svět který není. Proto to mají lidi tak rádi. Najednou jste v jiným světě. Všechno kolem vás je krásný

a všichni se baví o těch krásných drahých věcech. A na chvíli máte pocit, že jste součást toho světa.

Máte pocit že módní fotografie poklesla kvůli digitalizaci?

Ze začátku z toho byl celkem mindrák. Protože jsem byl někdo a najednou jste h...vno, když to přeženu. Ale na té módní fotografii se dá krásně vidět ten rozdíl té doby devadesátkách a té současnosti. Už jen vnímání hodnot a co na vás sálá z časopisu. To co na společnost sálalo v roce 95 a co na vás sála v roce 15 plus tak je to úplně jiné. Vnímaní světa a módní fotografie a toho módního businessu je úplně jiný. A vtom je ta hlavní změna. Tou devalvací, která je daná tou digitalizací, to v mých očích skončilo.
Časopis má pořád zprostředkovávat ty sny ale ty máte dnes všude. Dnes vám patnáctiletá holka na iphone vyfotí ten sen líp než celý tým. Módní fotograf dnes může být každý, jde jen o schopnost jak se tam dostat.
Dneska nemusíte umět nic, ve výsledku vy nemusíte ani ten foťák cvaknout. Vy jste přece ta kreativní osobnost.
Jsou lidi který říkají že to je naopak. Že je to daleko lepší díky tomu. Že máme vyšší nároky na to jak ta fotka má vypadat protože jí umíme udělat líp sami. I díky pomocí AI a já nevím co všechno. A díky tomu všemu že je to lepší. Já si to nemyslím. Já si myslím, že čím omezenější máte ty tvůrčí možnosti tím jste kreativnější a víc na sobě pracujete.

Zanikne komerční fotka?
Komerční fotka podle mě nezanikne ale bude opravdu čistě řemeslná, všechno bude in house a online.
Ale umělecká fotka ta se může posunout ještě někam výš.

Co vás inspirovalo v tvorbě?
Francouzské foto, které jsem odebíral. Protože když nebyl internet tak bylo francouzské foto. Ale pro mě inspirace byla vždycky ta holka. Můj styl je, že nemám žádný styl.

Měl jste někdy ambice dostat se s fotkami do zahraničí?
Já ne. Byly ty snahy, že mě chtěla modelingová agentura z Milána. Ale já jsem zaprděnej kluk z vesnice. A představa, že bych měl bydlet v tom baráku s těma modelkami a neumím jediné slovo italsky ani anglicky. Já se jsem se tak styděl že to nešlo. Fotit holky jo ale bydlet tam to bych nedokázal. Dneska možná jo ale teď už ty ambice nemám. To už nemá pro mě smysl žádný.

Jaká zakázka/projekt po Vás byl opravdu povedený?
Posledních 15 let jsem si vždy vážil ani ne tak projektu jako takového jako toho že se sejdete na tom placu s lidmi který máte rád. Protože se zasmějete, zavzpomínáte, užijete si ten pocit že jste důležitý a ještě vám na konci dají slušný peníze.
Zrod mí kariéry větší byl kolem roku 97 kampaní Brazilské kosmetické značky Ebel.
Dělal jsem krásné kampaně pro společnost t-mobile, když tam ještě sedel v marketinku Martin Jaroš. To byly nádherný věci. Většinou je dělala agentura Suchu suchu tenkrát nelepší agentura v Praze. Byl tam výborný kreativní tým. A Martin Jaroš měl velké pochopení pro humor v reklamě. To se dá říct, že jsou splněný sny fotografa. Protože jste u něčeho co v rámci reklamy je výjimečné, minimálně v českých poměrech. Jako fotograf moc neužijete protože fotíte přesně podle layoutu. Ale ta cesta je ten cíl, jste na tom place s těma lidmi, posloucháte tam úplně jiný typy řečí, které naopak chcete poslouchat a jste velmi vděčný že tam můžete být s nimi a ještě za to dostanete balík peněz. Tak to má být to je splněný sen komerčního fotografa.
A zase úplně jiný projety dělám pro kolečko.

Kdo Vás baví?
Za jednoho z největších géniu považuji Tona Stana. Nikdo nemá ten koncept tak silný a tu originalitu, poetiku a vizi tak silnou jako Tono Stano, To je opravdu svébytný umělec.

Nenapadlo Vás někdy nabídnout své akty do začínajícího playboy?
Na začátku 90 let někdy v roce 93/94 vyšel editoriál se Simonou Krajnovou, který fotil Jaroslav Šimandl. Byly to černobílé fotky jen cover byl barevný a ty fotky, musím uznat mě naprosto uhranuly. Ale já bych si na to v té době ještě netroufl. Troufl bych si na to o deset let později, ale to už mě playboy nezajímal.
Já sem fotil do Maximu ale fotil jsem paradoxně jenom módní portréty.

K závěru:
Jestli mě ta móda něco naučila, tak že to je jen pozlátko. Jenom velmi rychlý prázdný povrchní pozlátko.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

a) Knižní a periodická literatura

1. BIRGUS, Vladimír a VOJTĚCHOVSKÝ, Miroslav. Česká fotografie 90. let. Praha: KANT, c1998. ISBN 80-86217-00-0.
2. BIRGUS, Vladimír a MLČOCH, Jan. Česká fotografie 20. století. Praha: KANT, c2009. ISBN 978-80-7437-026-7.
3. MUSILOVÁ, Helena; LENDELOVÁ, Lucia a POSPĚCH, Tomáš. Česká a slovenská fotografie osmdesátých a devadesátých let 20. století: Czech and Slovak photography of the 1980s and 1990s : publikace k výstavám : Muzeum umění Olomouc : 30.5.2002-18.8.2002 : mesiac fotografie 2002 : Bratislava, 1.11.2002-31.[i.e.30]11.2002 : [katalog výstavy]. Olomouc: Muzeum umění, 2002. ISBN 80-85227-50-9.
4. POSPĚCH, Tomáš a FIŠEROVÁ, Lucia L. (ed.). Slovenská nová vlna: 80. léta = The Slovak new wave : the 80s. Praha: KANT ve spolupráci s Bona Fide and GHMP, 2014. ISBN 978-80-7437-123-3.
5. FOGG, Marnie (ed.). Móda: úžasný příběh fenoménu: historický vývoj, detailní vyobrazení i příběhy slavných návrhářů. Přeložil Zuzana PAVLOVÁ, přeložil Runka ŽALUDOVÁ. V Praze: Slovart, 2015. ISBN 978-80-7391-224-6.
6. KEANEY, Magdalene. Móda a reklama: učíme se od světových fotografů. V Praze: Slovart, 2007. ISBN 978-80-7209-982-5.
7. AVERYANOVA, Olga. Glavnye tendencii razvitiya fotografii zhurnalov mod (SSHA, Zapadnaya Evropa) v XX veke. Moskva: RGB, 2006.
8. MÁCHALOVÁ, Jana. Módou posedlí: [čtení o módě 20. století]. Břeclav: Moraviapress, 2002. ISBN 80-86181-47-2.
9. Živel č. 29, léto 2009, s. 1, Praha: Dalibor Kubík, ISSN 1212-5644
10. ZÁRUBA, Alan. Život - štěstí - překvapení: [Life - happiness - surprise] : Studio Najbrt. Praha: Torst, 2007. ISBN 978-80-7215-298-8.
11. BEDNAŘÍK, Petr; JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. Dějiny českých médií: od počátku do současnosti. Žurnalistika a komunikace. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3028-8.

b) Internetové zdroje

1. VÁŠOVÁ, Kateřina. Móda v Praze. Online. Bakalářská práce. Praha: Vysoká škola kreativní komunikace, s.r.o. 2022. Dostupné z: https://theses.cz/id/9r417v/.
2. STÁRKOVÁ, Irena. Pojetí módy v jednotlivých dekádách u nás a ve světě. Online. Bakalářská práce. Praha: Vysoká škola kreativní komunikace, s.r.o. 2022. Dostupné z: https://

theses.cz/id/6bdh53/.
3. Life Lessons from Anna Wintour, 2022. Interview. Online. Dostupné z: https://www.interviewmagazine.com/culture/life-lessons-from-anna-wintour .
4. Art Institute Chicago. Irving Penn. Online. Dostupné z: https://www.artic.edu/artists/36169/irving-penn
5. Irving Penn in Cuzco, Peru, 2022. Holden Luntz Gallery. Online. Dostupné z: https://www.holdenluntz.com/magazine/new-arrivals/irving-penn-in-cuzco/ .
6. Ahmed, O. Peter Lindbergh And The Birth Of The Supermodel, 2019. British Vogue. Online. Dostupné z: https://www.vogue.co.uk/arts-and-lifestyle/article/peter-lindbergh-and-the-birth-of-the-supermodel.
7. Cápová, I. Zemřel Patrick Demarchelier. 2022. Forbes. Online. Dostupné z: https://forbes.cz/zemrel-patrick-demarchelier-slavny-fotograf-mody-filmovych-hvezd-i-princezny-diany/ .
8. Sun, F. Kate Moss, 1990, 2013. Time. Online. Dostupné z: https://style.time.com/2013/01/03/13-groundbreaking-fashion-magazine-covers/slide/kate-moss-1990/ .
9. About. The Face. Online. Dostupné z: https://theface.com/about .
10. White, B. How Corinne Day changed my life, 2010. Telegraph. Online. Dostupné z: https://archive.ph/20130505052351/http://www.telegraph.co.uk/fashion/7972344/How-the-late-Corinne-Day-changed-my-life.html .
11. Zhong, F. The Iconoclastic Terry Jones, the Art Director Who Started Street Style Culture, 2016. Wmagazine. Online. Dostupné z: https://www.wmagazine.com/story/terry-jones-interview .
12. i-D magazine: Identity parade, 2005. Independent. Online. Dostupné z: https://www.independent.co.uk/news/media/id-magazine-identity-parade-319634.html .
13. Stansfield, T. "A Dynamic Chaos": A Brief History of Dazed, 2021. AnOther Magazine. Online. Dostupné z: https://www.anothermag.com/fashion-beauty/13581/dazed-confused-magazine-history-30-jefferson-hack-rankin-katie-grand-rizzoli .
14. How Dazed & Confused defined a decade, 2024. Square Mile. Online. Dostupné z: https://squaremile.com/investment/photography/rankin-interview-dazed-confused/ .
15. Look back on Rankin's iconic 90s archive, starring Björk, Bowie, and more, 2024. Dazed. Online. Dostupné z: https://www.dazeddigital.com/art-photography/article/62753/1/look-back-rankin-iconic-90s-dazed-archive-starring-bjork-bowie-thom-yorke .
16. Chtěl vyrvat životu jeho tajemství, říká Polanský o zesnulém fotografovi Holém, 2016. Lidové Noviny. Online. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/orientace/kultura/chtel-vyrvat-zivotu-jeho-tajemstvi-o-zesnulem-fotografovi-adamu-holem.A160714_142324_ln_kultura_hep .
17. Bigmag. https://www.bigmag.cz/upload/file/BigMag-BB-cesky.pdf .
18. Tono Stano: Postavy na těch fotkách působí, jako by čtvrtily malé děti, 2016. iDnes. https://www.idnes.cz/zpravy/archiv/tono-stano-postavy-na-tech-fotkach-pusobi-ja-

ko-by-ctvrtily-male-deti.A110511_114321_kavarna_chu .
19. Bod Zlomu. DolceVita. Online. Dostupné z: https://www.dolcevita.cz/design/bod-zlomu/ .
20. Čápová, B. Dnes se do snímků dostává mastnota, chlupy, ošklivá pleť, říká Štěpánka Stein, která se snaží hledat hranice současné fotografie, 2022. Czech Design. Online. Dostupné z: https://www.czechdesign.cz/temata-a-rubriky/dnes-se-do-snimku-dostava-mastnota-chlupy-oskliva-plet-rika-stepanka-stein-ktera-se-snazi-hledat-hranice-soucasne-fotografie .
21. Vilgus, P. Štěpánka Stein: Blahobyt je past, 2013. Onine. Dostupné z: https://www.vilgus.cz/index.php?id=detail-clanku&typ=politik&it=222 .
22. Pietro Filipi. Online. Dostupné z: https://vyrobeno-u-nas.cz/obleceni/pietro-filipi .
23. Lukeš, M. Adolf Zika - samouk, který pokořil svět profesionální fotografie, 2013. Megapixel. Online. Dostupné z: https://www.megapixel.cz/adolf-zika-samouk-ktery-pokoril-svet-profesionalni-fotografie .
24. Straková, K. Na českém trhu se dělá reklama hektičtěji, 2015. Mediguru. Online. Dostupné z: https://www.mediaguru.cz/clanky/2015/02/na-ceskem-trhu-se-dela-reklama-hekticteji/ .
25. Křížová, O. Uznávaný módní fotograf Goran Tačevski o módní fotografii a její proměně, 2014. Moda. Online. Dostupné z: https://www.moda.cz/uznavany-modni-fotograf-goran-tacevski-o-modni-fotografii-a-jeji-promene .
26. Strnad, Z. Nová generace klientů odráží život v sociálních sítích, 2012. E15. Online. Dostupné z: https://www.e15.cz/byznys/ostatni/nova-generace-klientu-odrazi-zivot-v-socialnich-sitich-736567 .
27. TOMÁNEK Dušan: Rozhovor s michalem nanoru, 2013. Dostupný z: https://arf.works/wp-content/uploads/2022/03/DIPLOMKAFINALE.pdf
28. TOMÁNEK Dušan: Rozhovor s Petrem Krejzkem a Klárou Kvízovou, 2013. Dostupný z: https://arf.works/wp-content/uploads/2022/03/DIPLOMKAFINALE.pdf

JMENNÝ REJSTŘÍK

A

Adamovič, Ivan 41

Avedon, Richard 18, 20, 24, 33

B

Bauerová, Zdena 12, 13

Benson, Richard 33

Beran, Tomáš 10, 37, 39, 40, 44, 56, 61, 62

Bercu, Michaeli 23

Bicker, Phil 25, 26, 27

Blumfeld, S.M. 44

Brousil, Radek 42, 47

C

Campbell, Naomi 17

Cihlář, Michal 44

Clinton, Bill 27

Cobain, Kurt 15

Collins, Petra 30

Cotton, Charlotte 22

Crawford, Cindy 17

D

Day, Corinne 18, 25, 26, 27, 28, 31

Demarcherier, Patrick 24

DiCaprio, Leonardo 33

Dietlová, Magdaléna 39

Dietrich, Roman 58

Doisneau, Robert 18

Donovan, Jason 26

Dufek, Antonín 14

E

Eben, Marek 34

Evangelista, Linda 17

Ewing, William A. 45

F

Fairer, Robert 30

Fialová, Helena-Kateřina 36

Franklin, Caryn 30

G

Garratt, Sheryl 25

Gordon-Lazareff, Hélène 36

Grand, Katie 31

Gubelová, Michaela 39

H

Hack, Jefferson 31

Herzigová, Eva 17, 45

Holý, Adam 10, 42, 43, 47, 48, 61, 62

Horáková, Milada 12

CH

Christensen, Helena 31

I

Issa, Salim 10, 47, 48, 49, 61, 62

J

Jabůrková, Jana 59

Jarcovjáková, Libuše 42

Jirásek, Václav 41, 42, 47

Jones, Dylan 30

Jones, Kayt 30

Jones, Terry 25, 29, 30

K

Karasová, Milada 17, 39

Kertész, André 18

Klein, Steven 31

Klein, William 18

Knight, Nick 30, 31

Kovačič, Anna 47, 56, 57

Krejzek, Petr 41, 42

Kubík, Dalibor 41

Kvízová, Klára 41, 42

L

LaChapelle, David 33, 34

Liberman, Alexander 20, 22, 23

Lindbergh, Peter 18, 19, 22, 23, 24

Logan, Nick 25

Lux, Hans 22

M

Macek, Jiří 47

Maxová, Tereza 17, 24

McDean, Craig 24, 30

Merhout, Stanislav 47, 58, 61

Meyer, Adolph 18, 24
Mirabella, Grace 23
Missolz, Jerome 51
Morten 42
Moss, Kate 18, 25, 26, 27, 60
N
Najbrt, Aleš 44
Němcová, Pavlína 17
Novák, Robert V. 42
Novotný, Marek 47
O
Ondrová, Babeta 47
P
Pavlík, Jano 14
Penn, Irving 18, 20, 21, 29
Peštová, Daniela 17, 36
Pinkava, Ivan 44
Prekop, Rudo 14
R
Rankin 31, 32
Rauvolf, Josef 44
Ray, Man 24
Richardson, Terry 30
Rock, Sam 30
Rochová, Liběna 13, 39, 50
Róna, Jaroslav 44
S
Sander, August 29
Saudek, Jan 51
Schiffer, Claudia 17
Sims, David 24, 31
Skoupilová, Petra 13, 16
Sládek, Milan 39
Smith, Edwin 18
Sorrentino, Mario 31
Stanko, Vasil 14
Stano, Tono 13, 14, 42, 44, 45, 46, 61, 64
Steichen, Edward 18, 24
Stein, Štěpánka 10, 47, 48, 49, 61, 62
Stroupák, Štefan 56
Sui, Anna 15
Š
Šetlík, Jadran 13
Šimandl, Jaroslav 13, 60
Šimánek, Dušan 13, 14, 47, 50
Šmok, Ján 14
Štrba, Martin 14
Švare, Volfgan 56
Švohlík, Miro 14
T
Tačevski, Goran 10, 37, 54, 55, 61, 62
Teller, Juergen 30
Testino, Mario 30
Tilberis Elizabeth 23
Tillmans, Wolfgang 30
Topol, Jáchym 44
Toscani, Oliviero 24, 35
Turek, Jiří 47, 59
Turlington, Christy 17
Turner, Baldwin, Arthur 18
U
Unwerth, Ellen 30
V
Vano, Robert 36, 37
Vargo, Kamil 14
Vařeková, Tereza 24
Vávra, David 44
Verhoeven, Paul 45
Versace, Gianni 17
W
Warhol, Andy 33
Williams, Robbie 26
Wintour, Anna 18, 20, 23, 60
Z
Zíka, Adolf 52, 53, 61
Zucker, Alex 44
Ž
Židlický, Vladimír 39

ČESKÁ MÓDNÍ FOTOGRAFIE 90. LET 20. STOLETÍ

Teoretická diplomová práce
BcA. et BcA. KATEŘINA BÉBROVÁ

Obor: Tvůrčí fotografie
Vedoucí práce: MgA. Štěpánka Stein
Oponent: Mgr. MgA. Roman Franc
Počet normostran: 40

Slezská univerzita v Opavě
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Institut tvůrčí fotografie

Opava 2024